

SZÍNHÁZ

EÖRSI ISTVÁN

Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából

SZEMÉLYEK

ANTIGONÉ ISZMÉNÉ A THÉBAI VÉNEK KARA KARVEZETŐ
KREON HAIMON TEIRESZIÁSZ HÍRNÖK EURÜDIKÉ ŐR

Történik Thébában, a királyi palota előtt

Tér a királyi palota előtt. Tagolatlan női üvöltés. Iszméné kilép a palota kapuján. Befogja a fülét. Antigoné üvöltve be

ISZMÉNÉ Mi történt?
ANTIGONÉ Fogd be füled! Ne ereszd el! Fogd be a szád!
 S főként csukd be szemed! Semmit se kérdezz!
 Hallod-e? Csukd be szemed! Ne lásd, amit én
 láttam s látni fogok, míg élnem kell e mocsokban!

ISZMÉNÉ Én is láttam a házból, ahogy
 fivéreink egymásba fonódnak,
 mint hajdan anyánk méhében s egy ütemre
 rángva-remegve fekusznak- aztán törüket
 egymás torkába döfték -

ANTIGONÉ De én a vértócsában, meztelenül,
 körötte kutyák, fölötte dögmadarak!

ISZMÉNÉ Beteljesedett apánk dühös átka,
 egymás bűnös vérében vonagoltak,
 én meg elájultam s a te hangod hozott
 csak vissza e szörnyű világba.

ANTIGONÉ Nyitott szemében zöld legyek ültek!
ISZMÉNÉ Kiről beszélsz? Miféle új iszonyatról?
ANTIGONÉ Bár mind a négyen ott hevertünk volna,
 hogy a harcosok és a harci kocsi pépes
 posványra egybetiporják tilalmas
 testünket - hiszen akkor nem adhatná ki
 rettenetes parancsát az apánk trónjára
 kapaszkodott Kreon.

ISZMÉNÉ Miféle parancsot? Jöjj be a házba.
ANTIGONÉ Itt mondom el, hisz a falnak is füle van bent.

Megjelenik a Kar. Antigoné és Iszméné nem veszi észre

ISZMÉNÉ Véres szavakra készülsz: rettegek.
ANTIGONÉ Családunkban, mint felszeletelt kenyér,
 szétozva a bűn! Királyi éve után a hős
 Eteoklész, drága fivérünk Kreon
 ösztökélésére nem adta át ikrének a trónt,
 ahogyan megállapodtak, mire ő,
 Polüneikész, hős és drága fivérünk külföldi
 hadakkal tulajdon városa ellen tört jussáért.
 Eteoklész eltemettük, s az Alvilág
 befogadta, de vére és bűne ikrét hollók,
 dögkeselyűk, kóbor kutyák és éhségtől
 vakogó sakálók bűzös gyomra fogadja be!
 Árnyak birodalma előtte meg nem nyílik,
 köztünk bolyong majd, s lelke az örületbe
 kerget, míg testét undorító dögök küszöbünk
 elé s földünkre ürítik! Iszméné! Hugom! Én
 láttam a testét!

ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ

Ó te szegény! Mire vársz? Mire készülsz?
Mindjárt ideér Kreon és parancsba adja
neked és nekem - hallod: nekem is! -, mit
a thébai nép már elfogadott: hogy aki
bátyánkért gyász könnyeit ontja, vagy
eltemetni merészeli, azt
megköveztetni, bárki legyen!

ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ

Iszonytató! Ezt nem t heti!
Megteszi. Jössz? Mindjárt kiviláglik,
milyen testvér vagy? És milyen ember?
Hova menjek? Mit tegyek ebben az ügyben?
Mit tehetek?

ISZMÉNÉ

ANTIGONÉ
ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ

Segítesz?
Miben?
Ki kell mondanom?
Jössz öt elásni? Beszórni homokkal?
Nem azt mondtad, h gy tiltja a törvény?
Testvérünket, testünknek a vérére eltemetem,
s ha cserben hagysz, egyedül, de nem
leszek árulója!

ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ

Mire jó ez a gög? Más hozta a törvényt,
másé a törvény szégyene is.

ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ
ISZMÉNÉ

A szégyen anyém, ha szót fogadok.
Mi más tehetünk? A <irályi parancsot
megsérteni bűn és ostobaság.
Aki élt, annak kijár, hogy a föld befördje.
A király joga, hogy megóvja a jog hatalmát.
Még a király sem tilt at el attól, mit
meg kell tennem : vér jogán.

ANTIGONÉ
ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ

Ne feledd, testvér, milyen elhagyottan,
és dicstelenül pusztult el apánk...

ISZMÉNÉ
ANTIGONÉ
ISZMÉNÉ

Nem én kísértem a száműzetésbe?
Vigasztalanul lengett a kötélén anyánk, s
amióta fivéreink megölték egymást,
egyetlen gondviselőnk a király!
Miféle király ő? Sorra kihullnak
a nála különbek, s Ő marad itt,
nagyapánk, apánk, fivéreink helyébe
beszivárogo, mint a víz - mindegy neki, hogy
milyen formájú edénybe lötyten!

ANTIGONÉ

ISZMÉNÉ

Ez a vad gyűlölködés még bajba sodor!
Csecsemőkorunktól fogva csupán Kreon nem
túnt el mellőlünk. Sose kérte számon tőlünk
szüleink bűne , s eltúrte, hogy
felnövekedjünk. El n feledd, hogy a víz, noha
nincs formája, felveszi bármi alakját, vasnál
is erősebb: összenyomhatatlan -
hogy szeghetnének meg épp mi, magunkra hagyva
a királyi parancsot? Ugyse tudunk szembeszegülni
a férfiakkal,

ISZMÉNÉ

hisz erősebbek, s Ők t szolgálja a törvény!
Parancsolhatnak még iszonyúbbat is! Az
Alvilághoz eseng e fordulok majd
bocsánatért, hiszen csupán az erőszak
késztet a szófogadás a Bolonság lázadni,
hogyha biztos a pusztulás.

ANTIGONÉ

Nem hívlak még egyszer, s ha magadtól
kínálkoznál, se kellesz. Légy ezután is okos -
én pedig eltemetem, s ha ezért meggyilkolnak,
legalább a halálom lesz szép. Fekszem, mint
szeretőmmel, boldogító bűnöm társával, a föld
alatt. Tovább kell tetszenem ott lent, int
idefent, hisz az árnyakhoz nem látogatóba
megyek. Téged e döntés nem kötelez. Ne
fogadd meg

ISZMÉNÉ	ezután sem az istenek parancsát. Az isteni törvényt tisztelem én is, de a lázadáshoz nincsen elég erőm.	KARVEZETŐ KAR	béke, csend, nyugalom! S az istenek áldott-jó közönye! A győzelem eljött! Sokszeke- rű Théba örülj és ropjad a táncot! Töltsd meg a templomokat s feledd el még ma, örökre a háborút s a halottakat! Az oltárokhoz táncolva vonuljunk, dallal dicsérve nagy Dionüoszot!
ANTIGONÉ	Könnyű kifogás. Már indulok is, hogy bátyám tetemére halmot emeljek.		
ISZMÉNÉ	Boldogtalan! Hogy félted az életed!		
ANTIGONÉ	Inkább magadat féltsd, és ne velem törődj!		
ISZMÉNÉ	Tartsd legalább titokban a tervedet, senkinek el ne mondd, és hallgatók én is.		
ANTIGONÉ	Eszedbe ne jusson! Indulj már, kiabáld ki, még jobban utállak, hogyha tartod a szád!		
ISZMÉNÉ	Elemészt ez a láz! Remegsz! Eltorzul az arcod!	KREON (<i>fegyveresek kíséretében be</i>)	Théba tiszteletreméltó férfiai! Azért kérettelek benneteket ide, mert a megrendült államnak szüksége van rátok! Az ámulás és a kishitűség már a pusztulás peremére sodorta Thébát. Ti sokat próbált emberek vagytok - szolgáltátok már Laiosz trónját, aztán fiát, Ödipuszt. Ennek szégyenletes bukása után sem pártoltatok el a királyi háztól, hűségteket megőriztétek és felajánlottátok mindkét fiának. Mivel ezek az éjszakai ostrom során lekaszabolták egymást, az uralmat én vettem át, mint az elhunytak legközelebbi férfi rokona, és az uralkodó család egyetlen felnőtt tagja.
ANTIGONÉ	Így tetszem azoknak, akiknek tetszenem illik! Életre ítélve ne kelljen élnem összeszorított penge ajakkal, alacsony évek óljába rekesztve kurta láncon, vert kutyaként!		Köszönöm bizalmatokat. De hogy méltó vagyok-e rá, arra csak akkor derül fény, ha majd hatalmamat gyakorlom is. Nem ismerhetjük senkinek az észjárását, sem a szándékait, míg nem kerül olyan magas posztra, ahol szabadon nyilatkozhat meg. De ha ezt megteheti, akkor meg is kell tennie. Gyáva az olyan ember, aki egy nép élén állva nem meri valóra váltani döntéseit, mert fél, hogy ellenségeket szerez, vagy barátokat veszít el. Aki barátait vagy rokonait többre becsüli hazájánál, azaz én szememben semmirekellő. Rám senki sem mond-hatja, hogy hallgattam, ha népemet veszély fenyegette. Lelepleztem Ödipuszt, bár nővérem férje és fia volt. Szembeszálltam unokaöccsémel, Polüneikésszel, bár erős argoszi hadsereg élén tört ránk. Mindig az volt a véleményem, hogy csak hazánk tarthat bennünket a víz felett, és hogyha jól kormányozzuk, barátunk is lesz mindig elég.
ISZMÉNÉ	Az elérhetetlent vágyva vadászod, kívánod esztelen szerelemmel!		Ezek az alapelveim arra készítetnek, hogy meghozzam döntésemet Ödipusz fiainak ügyében. Halljátok tehát: Eteoklészt, ki hazájáért halt hősi halált, olyan tisztességgel temettem el, mint népünk legjobb- jait. Bátyját, Polüneikészt azonban, aki száműzetéséből engedély nélkül s idegen hadsereg élén tért haza, hogy lángba borítsa őseinek városát, szétzúzza védisteneinek szobrai- t, és népét megölje vagy rabságba döntse, Polüneikészt tehát - és ezt már tudtára is adtam a népnek - sem eltemetni, sem megsiratni nem szabad.
ANTIGONÉ	Nem adom fel célo- m, csak ha elhagy erőm!		
ISZMÉNÉ	Az elérhetetlent üzni ostobaság!		
ANTIGONÉ	Ha így beszélsz, csakugyan megutállak, és a halott is utál majd. Hadd legyek bolond, hadd bukjak a porba bolondul! Nem várhat rosszabb, mint egy szép halál. (<i>Elmegy</i>)		
ISZMÉNÉ	Menj, ha akarsz. A terved tébolyodott, de szeretve tudom: te szeretsz helyesen. (<i>Bemegy a palotába</i>)		
KAR	(<i>előre jön</i>) Ó felkelő nap! Villogva ragyogsz Théba hét kapuján! Te aranylő reggel tűz-szeme, látod, mint fut a megvert argoszi gyalogság, páncél alatt rogyadozva, s a lovasság, gyeplőt megeresztve hogy iszkol el innen!		
KARVEZETŐ KAR	Polüneikész hozta nyakunkra e bandát! Minta királysas, széleseben lecsapott ránk, önnön városa hét kapuját döngette dühödten, istenek is segítették, hogy visszaszerezze jussát! Hisz minden második évben őt illette a trón, így egyezett meg öccsével, a hős Eteoklésszel, ki halóporában is áldott!		
KARVEZETŐ KAR	Kreon is bízatta, hogy át ne adja hatalmát! így hát megszegte szavát Eteoklész, de mikor befutottak az argoszi harcosok, és a sokzeke- rű Théba megingott, rengett hét kapuja, őt is segítette néhány isten, mert védte a várost, ahol született.	KARVEZETŐ KREON	Már tudtára adtad? és dögmadarak gyomra legyen a temetője. Ez azén királyi akaratom. Mert a rosszat megkülönböztetem a jótól. Csak annak hódolok, életében és halálában is, aki jót tett a néppel.
KARVEZETŐ KAR	Két pártra szakadtak az istenek miattuk! Végül azonban igazságot tett köztük a fényes Zeusz, egymás kiontott véreben vonagoltak, megfutamodtak a támadók, és süt a nap s gyönyörű jövő vár Thébára, melynek királya végre Kreon!	KAR	Ragyogó királyom, nagy Kreon, tehát így rendelkezél két rokonodról. Döntésed nyilván végleges és erős, köt engem, élőt, és a holtakat is.
KARVEZETŐ KAR	Miatta az istenek sose csapnak össze! A két testvér olyan daliás volt, hogy majd belerokkant Théba! A nagy ember gyakran nagyratörő, befalja városainkat, étvágya egyre növekszik-az én királyom ne legyen ragyogó, hogy elbírja szemem, hogy emberi képem mását tiszteljem az arcán, nekem Kreon kell,	KREON	Te felelsz azért, hogy parancsodat senki meg ne szegje!
		KAR	Helyeslem a parancsot, ámde szorongva: ki hajtja végre? Újra csak én?
		KREON	A tetemet nem neked kell őrizned.
		KAR	Akkor hát tőlem mit követelsz?
		KREON	Ne szánd meg azt, aki ellenszegül.
		KAR	Miféle bolondot vonzana kínhalál?
		KREON	Ez volna a sorsa, mégis akadnak olyanok, akiket hamis számítás, valamiféle haszon reménye taszít pusztulásba.
		ÖR	(<i>be</i>) Uram, uram, uram, ha azt állítanám, hogy száguldtam hozzád s a futástól fogyott ki belőlem a szusz, rútol hazudnék. Meg-megtorpantam, két lábam gyökeret vert,

	megfordultam, rákként araszoltam vissza. s újra előre. Hányódott a viharban a lelkem: „A pusztulásba rohansz, agyalágyult?” Azután: „Ha nem rohansz s megelőznek, akkor szorulsz igazán! A király, az igazságos Kreon véresre botoztat, s megnyúzat esetleg!” Ekképp, meghasonulva, kurta utam szörnyű hosszúra nyúlt. Végül is elhatároztam, hogy színed elé járulok és elmondom, amit tudok, mert erős a hitem, hogy semmi más nem érhet utol, csupán a végzetem.		
KREON	Mitől rémültél így meg? Mit akarsz vagy nem akarsz elmondani?	ŐR KREON	elém a tetem eltemetőjét, halálal sújtlak benneteket, de előbb még élve kiköttetem az összes őrt, míg nem derül fény a bűnre. így aztán megtanul- hatjátok, honnan miféle haszonra számíthatatok, és belátjátok majd, hogy minden áron nem érdemes hajszolni a pénzt. A piszkos haszonvágy ugyanis több kárt okoz, mint maradandó előnyt.
ŐR	Magamról előbb, és annyit csak, hogy nem én voltam s fogalmam sincs, ki a tettes. Engem büntetni sehogysé volna jogos. Szavaid mögé bújsz? Köntörfalazol? Miféle ször- nyű hírt rejtegetsz előlem?	ŐR KREON	Mondjak még valamit, vagy menjek el? Hát nem veszed ész e, hogy mennyire terhemre van a locsogásod? Füledbe hasít, vagy bántja a lelkedet is? Még azt is megvizsgálád, hogy hol és mivel ingerelsz?
KREON	Nem rejtegetem, de még nem akar kijönni! Már mondom is: valaki járta halottnál, szomjas homokot szórt rá és felszentelte a rögtönzött sírt, ősi szokás szerint. Lehetetlen. Ki merészelt erre vetemedni? Senkise tudja, uram. Sehol sincs ásónyom, kapavágás. Kőkemény a töretlen föld, kerék nem jártas a tettes elinalt, volt-nincs. A virradatkor szolgáltatós őt ezt megmutatta s tátva maradt a szánk a csodálkozástól. Nem fedte a holtat sír, csupán homokot hintettek rá, hogy az alvilági átok ne sújtsa szegényt. Keselyűnek és kutyának nincs nyoma, sértetlen maradt a test. Egymást okoltuk rémületünkben, aztán gyaláztuk, végül ütlegettük is, mindenki gyanús volt és mindenki lerázta a gyanút magáról, esküdözött, hogy átmegy a tűzön, megmarkolja az izzó vasdarabot, csak hogy mielőbb kiderüljön: nem bűnös és nem cinkosa senkinek. Miatán a szó-tengerben megfenekeltünk, elhangzott a javaslat, és mi rábólintottunk-nem volt ellene érvünk- s közben kivert a félelem veritéke. A javaslat úgy hangzott, hogy azonnal jelentsük azt, ami történt. Ám ki jelentse? Sorsot húztunk s persze hogy engem, szerencsétlent jelölt ki a végzet.. Okos fületeknél ostoba szám se vidámabb: rossz hír hozója ne számítson soha jóra.	ŐR KREON ŐR KREON ŐR KREON Hát	A tettes lelkedet sérti, én csupán bölcshüledet, nagylelkű uralkodó! Született szószátyár vagy! Az meglehet - de se miképp sem a tettes! Dehogynem! Pénzért eladtad magad! Jaj nekem! A bíró nem bír bölcsei itélni. nem csak szaporítod - csavarod is a szót? Figyelmeztetek: ha nem kerítetek elő a gonosztevőt, akkor meglátjátok egykettőre, mi a kapzsiság bérel! (Bemegy a rázta) Nem volna rossz lefülelni! De engem nem látsz itt többször Azt se reméltem, hogy most meguszom. Hála az isteneknek! (Elmegy)
ŐR	Lehetetlen. Ki merészelt erre vetemedni? Senkise tudja, uram. Sehol sincs ásónyom, kapavágás. Kőkemény a töretlen föld, kerék nem jártas a tettes elinalt, volt-nincs. A virradatkor szolgáltatós őt ezt megmutatta s tátva maradt a szánk a csodálkozástól. Nem fedte a holtat sír, csupán homokot hintettek rá, hogy az alvilági átok ne sújtsa szegényt. Keselyűnek és kutyának nincs nyoma, sértetlen maradt a test. Egymást okoltuk rémületünkben, aztán gyaláztuk, végül ütlegettük is, mindenki gyanús volt és mindenki lerázta a gyanút magáról, esküdözött, hogy átmegy a tűzön, megmarkolja az izzó vasdarabot, csak hogy mielőbb kiderüljön: nem bűnös és nem cinkosa senkinek. Miatán a szó-tengerben megfenekeltünk, elhangzott a javaslat, és mi rábólintottunk-nem volt ellene érvünk- s közben kivert a félelem veritéke. A javaslat úgy hangzott, hogy azonnal jelentsük azt, ami történt. Ám ki jelentse? Sorsot húztunk s persze hogy engem, szerencsétlent jelölt ki a végzet.. Okos fületeknél ostoba szám se vidámabb: rossz hír hozója ne számítson soha jóra.	ŐR	Mit nem mer az ember! Szembeszegül magas égi erőkkal, földi urakkal, az esztelen ösztönök áradatával, a rosszra s a jóra biztató ész sziréndalu csábításaival.
KREON	Nem isten tette, király? Ez a kérdés nyugtalanít, amióta e szolgál beszél. se tovább, vagy mőresre tanítlak! Téged, mindeddig tisztas öreget nevezzelek ostobának? Elviselhetetlen még a gondolata is annak, hogy az istenek pártolják ezt a halottat! Majd még díszsírba fektetik nemes tetteiért! Hiszen azért támadt ránk, hogy lángba borítsa templomaink oszlopocsarnokát, az áldozati adományokat, és feldúlja földünket, törvényeinket! Ki látott már olyat, hogy az istenek gonosztevőkkel paktáljanak? Az emberekkel per- sze másképpen áll a dolog. A mi városunkban is akadnak olyanok, akik morognak ellenem, elége- detlenül csóválják fejüket, természetesen titokban, és sehogysé akarják elismerni uralmamat. Most már nyilvánvaló: ők vesztegették meg az általam kirendelt öröket is! Mert az emberek közt annyi kárt semmi sem okoz, mint a pénz! Városokat hamvaszt el, kiüzi házukból és hazájukból a férfiakat, s még a romlatlan szívet is gyalázatos tettekre csábítja, megmutatja neki a bűnbe vezető utat,, míg végül minden istentelenségre kapható lesz! De akit elzül- leszt a pénz, az mind megkapja jutalmát! Én mon- dom, sőt meg is esküszöm rá: ha nem állítjátok	KREON	Sok döbbenetes csoda van, de a legcsodálatosabb az ember! Szárnyas házakat épít s átszeli éjjel, míg tombol a szel, tajték-borítottan a tengereket! S a legősibb istenséget, a földanyát, ki el sose fárad, zaklatja imbolygó ekevassal, mely elé befogja évről évre az őszvért.
KREON	Egy szót	KARVEZETŐ	A könnyűszívű madarak seregét megfogja hurokkal, vadon élő állatokat s a tenger gyermekeit ravaszul bogozott hálóbá keríti a gyorseszű ember. Csellel leigazza a hegyek közt kószáló vadakat, s lobogó sörényű lovakra, szilaj bikák betöretlen nyakára szorítja a jármot.
		KAR	És a beszédet, a szellő gondolatok sokasága kitanulta, államot alkot, tetőt emelve kivédi a zord égből leszítáló deret, felhőszakadást Rajta semmi ki nem fog, mindent felfog, szabadon cselekszik. Csak épp a haláltól nem szabadulhat, noha gyógyírt lelt nehéz nyavalyákra.
			A művészet s a tudás adományaival mértéktelenül megáldva csapódik hol a Rosszhoz, hol meg a Jóhoz. Ki tiszteli városa törvényeit, az istenek-akta jogot, azt nagynak tudja a nép. De lenézi azt, ki vakmerő akarattal

megsérti a törvényt.
Takarodjon a tűzhelyemtől,
szívemből is kitzsízítom a
bűnözöt, aki erre képes.

Az úr bevezeti Antigonét

KARVEZETŐ Felfoghatatlan kép gyötör- ó szemem, ugye
félvezetsz,
nem Antigoné ez a lány?
Ó te szegény,
ó, nyomorult Ódipusz lánygyermeké, te,
csak nem voltál olyan ostoba, hogy
megszegd a királyi tilalmat?
ŐR Ó volta tettes és mi tettenértük,
betemette a hullát és gondozta a sírt -
Kreon! Kreon!
KAR Kreon! Kreon! - Hogy fáj ez a látvány-
Kreon! Nagyúr! Király! De rettenetes!
KREON *(kijön a palotából)*
Mi ez a lárma?
ŐR Jobb, ha az ember félve sem esküdözik,
mert fordul a kocka s megszegi esküjét.
Nem megfogadtam, hogy többé sohasem látsz,
mert nem akartam lenni a bűnbakod, most
mégis-mert öröm ért váratlanul, minden egyéb
gyönyörnél boldogítóbb - itt vagyok eskűm
ellenére e lánnyal, akit elcsíptem, mikor éppen
díszítette a sírt. A sorsra se kellett bízni, hogy ki
hozza eléd, hisz enyém ez a jó fogás! Vedd át,
uram, hallgasd ki, itéld el őt tetszés szerint! De
engem már ne sanyargass, nem terhel a bűn,
nem sújthat a büntetés!
KREON Jó, jó, de a lányt hogy fogtad el?
ŐR A következőképp: visszasiettem
remegő lábbal, mert szörnyen megfenyegettél,
társaimmal a holttestről lesöpörtük a port- már
rothadt-s ott ücsörögtünk a buckán, szél iránt,
hogy meg ne gyötörjön a hullabűz, s egymást
okoltuk a vétkes mulasztásért, miközben a nap-
szekér épp a fejünk fölébe érkezett
tikasztó melegével. Ekkor a földről
forgószél szökken fel az ég felé
poroszlopot lövell, megtépi a fák
koronáját, és betölti a tág lapályt.
Hűnyt szemmel túrjuk az égiek haragját,
nagysokára a szél elcsendesül,
ahogy jött, hirtelen, s kinyitva szemünk
meglátjuk a lányt! Ott áll, sívítva jajong,
kétségbeesve, mint madár, aki
fiókait nem leli fészke alján.
Felszegve fejét hangos panaszra fakad
a csupasz test láttán, s átkot üvölt azokra,
akik kitakarták. Eltikkadt homokot hoz két
tenyerében, s újra beszórja a holtat.
Szépmívű ércancsót magasra emelve
önti a testre tej-bor-méz-italát.
Mi látjuk, rárohanunk, egy perc alatt
lefülejük - és ő még csak meg sem ijed.
Ráolvassuk előbbi tettét, aztán
a mostanit is-egy szóval sem tagad.
Öröm fogott el, de persze bánat is, mert
jó a csávából kimászni, de rossz bajba
kevernü azt, aki drága nekünk.
Mindazonáltal semmi sem eshet olyan
nagy súllyal a latba, mint az életem.
KREON Mit ácsorogsz ott, leszegve fejed? Tagadsz, vagy
beismered, hogy megszegted törvényemet?
ANTIGONÉ Dehogy tagadom - nincs mit tagadnom ezen.
KREON *(az Őrhöz)* Hordd el magad, menj ahová akarsz,
felmentlek a vád alól.

Az úr el

ANTIGONÉ
KREON
ANTIGONÉ

Felelj röviden kurta kérdésemre: tudtad, hogy
tilosban jársz?

Természetesen. Nyilvánvaló volt.
És te semmibe vetted a törvényemet?
Hogyne, hiszen nem Zeusz hirdette ki és
a holtak istene sem szorította ránk
e törvény jármát. Semmiképp se hihettem,
hogy földi rendeleated leigázza
az istenek sose változó, iratlan
parancsát. Nem ma, nem is tegnap születettez,
senki se tudja, mikor. Nem akartam
meghunyászkodva az emberi gőg előtt
bűnössé válni az istenek szemében.
Hogy meg kell halnom, tudtam nélküléd is-ha
időnek előtte, az nekem nyereség.
Annyi csapás és kín utána halál
kedves ajándék. Percre se nyugtalanít
a saját sorsom. De ha szótlanul elviselném,
hogy anyám fia rothad eltemetetlen,
az jobban fájna, mint te büntetéased.
Ha bolondnak látnál, azt bizonyitanád csak,
hogy ostoba vagy s minden szavad ostobaság.
KAR Elvetemült, mint apja - olyan csökönyös,
hogy semmi csapás nem hajlíthatja meg.
KREON Jegyezd meg: legkönnyebben éppen a túlonúl merev jellem
török meg, és a legkeményebb acél is megped, ha
túl keményre edzik. A vadlovakat pedig kurtára fogott
kantáron szelidítjük meg. Alattvalóhoz nem illik az
efféle gőg. Már akkor is példátlanul pimasz volt ez a
lány, amikor meg-szegte törvényemet. Bűnét most
még azzal is tetézi, hogy gúnyosan hengeg vele. Ha
ezt is elnézem neki, akkor ő a férfi és én
haladéktalanul női ruhába bújok!

4 Kar nevet

Bár nővérem szülte a világra, és a vérrokonság
legfőbb védnöke maga Zeusz, eltörlöm a föld
színéről, mégpedig hűgával együtt, hiszen az imént
jelentették nekem, hogy együtt sügtak-búgtak,
nyilván ezt a gaz törvényszegést főzték ki együtt.
Hozzátok ide őt is! Az előbb bent láttam a házban
örjöngeni. A rejtett bűnt így vallja meg olykor a lélek!
De még jobban utálok azt, aki erényes mázba vonja
be aljas tettét, amikor rajta-kapják.

ANTIGONÉ
KREON

Mást is kérsz tőlem, vagy csak az életemet?
Csak az életedet, hiszen nincs is egyéb javad.

4 Kar nevet

ANTIGONÉ

Akkor mire vársz? Ahogy én viszolygok attól,
amit beszélsz, beszélhetsz, beszélni fogsz,
úgy ingerelhet téged azén szavam. Mégis mitől
lehetne nevem dicsőbb, mint attól, hogy
betemettem bátyám holttetemét? Ezek is
tanúsítanak, ha nem ülne fehér szájukra a
félelem. De jó a zsarnoknak: csakis ő
mondhat s tehet mindent tetszése szerint.

KREON
ANTIGONÉ
KREON
ANTIGONÉ
KREON
ANTIGONÉ
KREON
ANTIGONÉ
KREON
ANTIGONÉ
KREON
ANTIGONÉ
KREON

Thébai nincs még egy, aki így beszél.
Mert félnek, hogy kivágod a nyelvüket.
Nem szégyellsz fellázadni így, egyedül?
Nem szégyen az, hogy bátyámat szeretem.
S akit megölt, nem bátyád volt-e az is?
Dehogynem: egy apa nemzett, egy anya szült.
Mért kínozod akkor, gyilkosát becézve?
E kérdést hallva ő maga vetne meg!
A bűnöst nem vele együtt gyászolod?
Nem rabszolgám, de bátyám fekszik a porban!
Az egyik védte, a másik dúlta hazáját.
Az árnyakat egyenlő jogok illetik meg.
Tisztelheted úgy a Rosszat, mint a Jót?
S ha az Alvilágban mása szokás, a szabály?
Gyűlölöm ellenségem, még ha halott is!

ANTIGONÉ Én nem gyűlölni - szeretni születtem e földre.
KREON Akkor tűnj el e földről és odalent szeress!
Rajtam, míg élek, nő nem uralkodik.

Isménét kivetik a palotából

KAR Nővéri könnyeket ontva
Isméné jön ki a házból,
pirosló, nedves
arca fölött
szemöldöke éjszinű felhő.

KREON Te kígyó! Bekúsztál a házamba és belémmartál! Gyanútlanul két
áruát neveltem önmagam ellen! Felelj: segítettél
eltemetni a bátyádat, vagy hajlandó vagy-e esküvel
tagadni, hogy részed van ebben a bűnben?

ISZMÉNÉ Együtt követtük el. Dehogyan tagadom.
A bűn közös és közös a büntetés is.

ANTIGONÉ Nincs semmi közösség! Ehhez nincs jogod!
Ha előbb magamra hagytál, most se kövess!

ISZMÉNÉ Mert bajba kerültél, éled bennem a vágy,
hogy a szenvedés vízen együtt hajózzunk.

ANTIGONÉ Az Alvilág jól tudja, ki volta tettes.

ISZMÉNÉ Nem szeretem, ki csak szájalva szeret.
Mélto hadd legyek arra, hogy veled együtt
békítgessem a holt testvért odalent.

ANTIGONÉ Nem tűröm, hogy kövess a halálba. Eddig
féltetted a bőröd, utólag hős ne légy.

ISZMÉNÉ Mit ér az életem, ha te elhagysz?

ANTIGONÉ Faggasd Kreont, hiszen eddig is őt követted.

ISZMÉNÉ Bár csak javadra válna, hogy így gyötörsz.

ANTIGONÉ Nekem fáj, hidd meg, ahányszor bántalak.

ISZMÉNÉ Mit tehetek még érted? -Válaszolj!

ANTIGONÉ Kérek, legalább te mentsd meg az életed!

ISZMÉNÉ Nem oszthatom meg a sorsod semmiiképp?

ANTIGONÉ Választottunk: te az életem, én a halált.

ISZMÉNÉ De emlékszel, hogyan óvtalak akkor is?

ANTIGONÉ Téged majd itt dicsérnek, engem amott.

ISZMÉNÉ Vétkeztünk mind a ketten ezek szerint?

ANTIGONÉ Nyugodj meg: élsz. De az én lelkem halott
régóta, s a holtakat szolgálja csupán.

KREON Az egyik lány mindig bolond volt, a másik pedig most
vesztette el az eszét.

ISZMÉNÉ Két átok sujt, az könnyen megzavarodhat.

KREON Rád ez nem áll, hiszen te magad kerested az átkot.

ISZMÉNÉ Mert nincsen kedvem élni, ha ő nem él.

KREON Kiről beszélsz? Róla? De hiszen ő már nem is létezik.

ISZMÉNÉ Meggyilkolod őt-fiad menyasszonyát?

KREON Más földet is találhat magának a magvető.

ISZMÉNÉ Ilyen összeillő párra sehol se lesz.

KREON Meg kell óvnom a fiamat attól, hogy rossz asszonyt
vegyen el.

ANTIGONÉ Ó drága Haimon, téged is mocskol apád!

KREON Torkig vagyok veled, és a nászoddal is torkig vagyok!

ISZMÉNÉ Saját fiadtól hogy rabolhatod el?

KREON A halál választja el őket egymástól, nem én.

KAR Úgy látom, bölcs döntésed végleges:

a lánynak halnia kell. Noha szánom

szép fiatalágát, magam is

úgy vélem: a törvény mindennél előbbre való.

Bámullak, nagy király, hogy a városért

a kiontott vér átkát magadra veszed,

s az engesztelhetetlen, bosszúra éhes

holtak gyűlöletét is vállalod.

KREON A halottaktól nincs okom félni, ha az élők boldogan

élnek törvényem napja alatt.

KAR Királyok sorsa: áldozat, kockavetés.

KREON Ne vedd le rólok a szemed, míg visszajövök. Most fölöttébb
bátraknak látszanak, de még a legbátrabbaknak is
inukba száll a bátorságuk, és szökni akarnak, mihelyt
meghallják a halál szuszogását. *(Bemeleg a palotába)*

KAR Irigylem azt, aki balsorsot sosem ismer! Mert
akit egyszer felkeres, ahhoz

újra meg újra visszatál.
Mint amikor feldúlja fenéki
a thrák orkán a tengereket,
s felbolydul a sár sötéten,
felszínre tör s a partra sirva kicsap.

Théba királyi háza: a múlt
mily mélységéből tör fel az átok, mely
téged emészt, iszonyú bűnökre
bűnhődést küldve, rettenetést.
Amióta e ház van uralmon, dúl
az erőszak, ömlik a vér,
senyved a nép, hite sincs már,
tombol a pestis, az árulás
otthont talált itt,
a jövő a Semmibe hátrál,
a bölcs apa, hogyne lásson,
kiszúrja szemét, felesége
kötelen leng és hős fia
egymást kaszabolják. Végül
megcsillan még a remény:
két zsenge fácska nő ki a
vér-fertőzte cserépből a nép
öröme, de máris lecsap
törzsükre a fejsze.

Kreon fegyveresekkel kilép a palotából

KARVEZETŐ Aki élni akar, ne úzze a
fürgé reményt, mert
nyomába szegül s utoléri a
még sebesebb családás.

KAR Aki élni akar, különösképp
az eszére vigyázzon,
mert aki ezt elveszti,
az rossznak látja a jót,
s bárhogy is ágál, vesztébe rohan.

Haimon be

Jön Haimon, nézd, a fiad,
az egyetlen, aki megmaradt még,
legifjabb sarjad - csak nem a réműlet
kergette eléd, hogy él ne vesztse
Antigonét, a menyasszonyát?
Mindjárt megtudjuk. Még jósra sincs szükségünk ehhez.

A Kar nevet

Mondd csak, fiam, azért jössz, hogy tombolj a
menyasszonyod miatt, vagy hogy biztosíts szere-
tetedről, bármit teszek is?

*Haimon nem látja Antigonét és Iszménét, akiket már körülfogtak a
fegyveresek*

HAIMON Számíthatsz rám, apám. Te irányíts,
bölcs útmutatásaidat megszivelem. Nincs
az a nász, mely fontosabb lehet, mint
hogy királyi apámnak szót fogadjak.

*Antigoné felsikolt, áttör a fegyveresek gyűrűjén, és berohan a palotába.
Isméné követi*

KREON Maradj is hű, fiam, ehhez az alapelvez. Hiszen a férfi azért alapít
családot, hogy gyermekeivel együtt gyűlölhessen a közös
ellenséget és szerethesse a közös barátot. Aki azonban
engedetlen kölyköket nevel, az magának szenvedést
okoz, ellenségeinek pedig örömet. Ezt akkor se felejtse
el, fiam, ha beleszeretsz valakibe. Ha rossz asszonyt
veszel el, még az ágyban, mellette fekvő is kilel a hideg.
Legfőképpen az a sebed sajog, melyet neked-kedves kéz
ütött rajtad. Vesd ki őt a szívedből, hiszen ellenséged!
Menjen le az Alvilágba, ott

egymásra uszítod.
Győz a menyasszony szép szemének
vágyakat-ébresztő ragyogása.
A Jog trónjára a Vágy ül.
A család meg az állam érdeke mind
szétolvad Aphrodité mosolyától.

Antigonét elő vezetik a palotából

ANTIGONÉ Most még én magam is
áthágom a törvényt,
siratva a bűnös Antigonét, ki
az összes élők
közös nászágya felé megindul.
Nézzetek énrám, Théba férfiai,
ahogy nekivágok a végső útnak.
Még látom - utolszor - a nap sugarát,
s azután soha többé!
A halál ura élve terel
sötét birodalma felé,
nászdal nem ünnepelem engem, a
pusztulás jegyesét.

KAR Dicsőségtől koszorúzva haladsz
mégis a gyászteli úton,
mert nem lapulod nyavalyák és
nem a kard dühe ölt meg,
saját törvényeidet követed,
mint senki e földön,
így méssz a halálba, önként,
s már életedben isteni hír koszorúz.
ANTIGONÉ Gúnyoltok? Hogyan önként?
A saját törvényeidet követem?
Nem a zsarnoki önkény öl meg?
S ti bólogató, lesütött szemű szolgák,
nem vagytok a gyilkos cinkosai?
Csakis én okoztam a vesztet? Mért
nem fogtátok pártomat és mért nem
dicsértetek örült királytok előtt, hogy
ne küldjön örök homályba?

KARVEZETŐ Látod: még most is lázadozol -
nem a tetted - a gőgöd okozza halálad!
Dicső, de konok lány, kövesd a tanácsom,
s készítsd fel lelked az útra!
ANTIGONÉ Sokszekerű hazám vagyonos
polgárai, Théba
szent forrásai, árnyas
ligetek, tanusítsátok, hogy
milyen siratlatlanul haladok
jogtalanul kiszabott jog alapján
példa nélküli sírba!
Ó, én nyomorult,
kilöknék az éjbe az élők,
s be nem fogadnak a holtak!
KAR Az igazság istenasszonyának
megostromoltad a trónját-az
égiek éppúgy büntetik ezt,
mint hajdan apádat.

ANTIGONÉ Feltéped legmélyebb sebemet,
még ezzel is keserítesz?
Most kell eszembe idézned a rémes
násznyoszolyát, hol apám
anyjával- anyámmal - egybevegyült?
Most, mikor indulok átok alatt,
nászatalanul, boldogtalanul? Mért
nemzettél, fivérem-apám, olyan ágyban,
amely
KAR halált küld rám halálad után is?
nem tűrheti égi se földi
Hatalom, hogy dölyfösen kinevessék -
magadra vess, ha megölnek.
ANTIGONÉ Megsiratatlan és szeretetlen,
férjtelenül vonszolnak az éjbe.
Nem nézhetek, én nyomorult, soha többé
szentséges szemébe a napnak,

KREON (*kilép a palotából*) a siránkozással meg lehetne úszni a
halált, akkor most hallgathatnánk ezt itt vég nélkül,
örök időnkig. Vigyétek el gyorsan, sirbarlangjába,
ahogy parancsoltam, s hagyjátok magára. Ott
eltemetve haljon meg, vagy ha tud, akkor tőlem
akár élhet is. Nem szennyezzük be kezünket
ennek a szűznek a vérével, csak ahhoz ragaszkodom,
hogy ne süssön ránk ugyanaz a nap.

ANTIGONÉ Ó földalatti nászi szobám, szeretettel
fogadj! Odalent hiánytalanul
összegyűlt, aki drága volta szívemnek -
köztük is én halok meg a legkeserűbben,
mert alig éltem és sose voltam boldog.
Csak azt remélem, hogy szeretőn fo^oadnak
szerencsétlen szülei s bátyám Eteoklész,
mert amikor meghaltak, mind a hármat
én mosdattam meg és halotti ruhát is
én adtam tetemükre, s én áldoztam a sírnál.
S téged is én tettem el, Polüneikész,
szolgálatomért a jutalmat most veszem át.
Kreon tovahurcoltat, befalazza örökre reményem,
hogy násznyoszolyám, férjem s majd gyermekem is lesz.
Még sértettem bármi yen isteni törvényt?
Mért hagynak cserben az istenek is? Miképpen
néztek fel rájuk, hogyha gonosztevővé
épp jámborságom a at, s ők túrik e szörnyűséget?
Ha az égiek így akarj, k, jó, belátom:
Bűneimért lakolok. D- ha büntelenül halok meg,
keljen fel ellenetek holtából az eltemetetlen,
átkos földeteken s még bennetek is rohadozzon,
lakmározzon a szívet-ken, míg abba a mélybe
hulltok, amelybe jogtalanul letaszítottok engem.

KAR Még egyre dühöng é. sérteget is!
KREON Ha tovább késlekednek az örök, akkor lesz okuk
jajgatásra!

ANTIGONÉ Most mára halál közeléből
ront rám a szavad!

KREON Jobb, ha felhagysz a reménnyel. Ítéletemet végre-hajtják,
mégpedig szí szerint.

KAR S ha megfogam átka, nagy király?
KREON Ugyan már. Az istenek tudják, hogy aki az állam törvényét
lenézi, fittyet hány előbb-utóbb az ő parancsainak
is. Vagy neked mása véleményed?

KARVEZETŐ Dehogyan. Megszántam a lányt egy pillanatra,
de belátom, hogy ne itélkezhetsz okosabban.

KREON Nemsokára újból kijövök közétetek. Nem akarom itt
találni. (*Bemegy a palotába*)

ANTIGONÉ Ó Théba városa! Híres
őseim istenei!
Már elhurcolnak, nin s haladék,
nézzetek énrám, tiszt-s thébaiak,
hogy szenved, és milyen ocsmány férfiatól,
jó tette miatt a királylány.

KARVEZETŐ Gondolj a szépalakú
Danaéra, leányom:
ércből kalapált sír
zárta el őt is az isteni fénytől.
Nem is nagybátyja, . e tulajdon apja
ítélte el így!
S mégis méhébe fogadta Zeus
arany magvának esőjét.
Ki tudja, mit hoz a végzet?

KAR Készítsd fel kerted, Antigoné,
hátha megöntöz az isten.

KARVEZETŐ Olyan hatalmas a végzet,
hogy se a pénz, se a fegyver,
se a tengerrel dacoló
sötét hajók, se a bástya-erődök
nem bírnak övele szembeszegülni.
Ha jóra, ha rosszra
szán téged, úgyse tehetsz mást:
törődj bele, Antigoné

KAR Sem a lázadás, sem akönnyek
nem óvnak a végzet -non!

KARVEZETŐ Azt vártad volna, hogy érted

	magunkra vadítsuk a sorsot? A király hatalma ha gyengül, a kard meg a törvény kihull a kezünkből, felfordul a város, az utcán vadak és hullák üzekednek, vagyonunkat elrabolják, a csőcselék mulat asztainknál, ágyunkba is belefekszik!	KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON	Most jössz megint a közhelyeiddel. Hogy bölcs belátás minden kincsnél többet ér? És a hebehurgyaság, ugyebár, mindennél károsabb. E szörnyű nyavalya tesz mégis tönkre most. Nincs kedvem visszagyalázni látnokot. Mi más teszel, hazugnak mondván jóslatom? Aki jósnak csap fel, az hetet-havat összehord a pénzéért.
KAR	Szánunk és megsiratunk majd, de itt tovább nem időzhetsz. Ha a végzet akarja, majd kivezérel a sziklaveremből.	TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON	A zsarnok nem ravaszkodik, hanem raboll! Ha nem tudnád, a királlyal beszélsz. Hogyan tudnám: jóslatomtól vagy király. Jósnak okos vagy, de becstelen szándék vezet. Rákényszerítesz, hogy kimondjam titkomat. Nem bánom, mondd ki, csak jutalomra ne számíts. Ha ráhallgatnál, az volna a jutalom. Ez jól hangzik, de ne hidd, hogy szép szavakkal vagy fenyegetésekkel léprecsalsz.
	<i>Antigonét elhurcolják. Egy fiú bevezeti Teirésziászt. Kreon kilép a palotából</i>		
	Ketten jöttünk hozzátok, Théba nagyjai, de a közös utat egyikünk látta csak. A vak kövesse azt, akinek szeme van. Hivatlanul jöttünk szokásunk ellenére.	TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ KREON	Figyelmeztettek: már nem sokszor futja be örök körpályáját a nap gyors kocsija s eljön a rémes óra, amikor saját véredből áldozol holtat a holtakért. Mert föld alá löktél a földről valakit, eleven lelket sziklasírba zártad el, s egy halottat az istenektől elragadsz, noha már nem tiéd, rendelkez velé, miattad rothad szenteletlen, sírja sincs. Közelednek az istenek s az Alvilág kegyetlen fúriái bosszusomjában, és visszazúdíjták fejedre átkodat.
	Mi történt, Teirésziász? Mindjárt kihirdetem. Hallgassa jószavára. Nem mondhatod, hogy bármikor is semmibe vettem a bölcsességedet.	TEIRÉSZIÁSZ KREON	Majd meglátod, hogy pénzért jöttem-e ide, ha nemsokára férfiak és asszonyok jajongásától visszhangzik tág palotád, mert visszatérnek Argoszból s máshonnan is a katonák, akiknek apja, rokona harcban esett el és most ott hever a porban, a város falain túl, temetetlenül. Jönnek az ellenszélben, pusztán szag után, s lerontják Thébát, mert életre nincs joga a városnak, melyben a halott nem talál sírt, és hullabűz terjeng a tűzhelyek körül. Felingereltél, és ezért - jó céllövő - szívedbe lőttem nyilamat! Már ég a seb, sajnásától nem szabadulsz. Gyere, fiú, vezess haza, bosszantson inkább másokat, úgyis felhagy e nyelveléssel csakhamar, és kedve ellenére megjön az esze.
	Ennek köszönheted, hogy virult városunk. Elismerem, hogy eddig minden jóvendölésed javamra vált.	TEIRÉSZIÁSZ KREON	
	Vigyázz! Egy hajszálon függ jó sorsod megint! Mi történt? Máris borsódzik a hátam.	TEIRÉSZIÁSZ KREON TEIRÉSZIÁSZ	
	Meghallod mindjárt, mit mutatnak a jelek: Ültem a lesen, ahol eddig mindig is, minden fajta madár gyülekezőhelyén, s egyszerre ismeretlen, károkozó ricsaj csapott fülembe, szörnyű összeviesszaság, elárulták nekem a hangos szárnycsapások, hogy szaggatják egymást, véres csőrrel, karommal. Szorongva megvizsgáltam, lobog-e a tűz oltárunkon, de láng helyett csak szisszenő parázsra leltem, és a combokból a zsír a hamuba szivárgott, füstölt sestetegyre, magasra fröccsent az epe s a zsír alól előbukkantak mára csontok, meztelen. Ez a fiú mesélte el nekem, hogyan ment füstbe, baljós jelek közt, az áldozat, mert engem ő irányít, én mindenki mást. Te hoztad városunkra ezt a végveszélyt, mert megfertőzött minden oltárt, tűzhelyet a hús, mit Odipusz szegény, halott fiából faltak magukba dögmadarak és kutyák. Ezért nem kell az isteneknek áldozat oltárainkról, ezért nem csap fel a láng, s a madarak rikoltozása bajt jelez, mert hullavért ittak. Gondold meg ezt, fiam! Közös emberi sors, hogy mind tévedhetünk, de jóvátehető a súlyos balfogás is, ha nem zárkózunk el a jó tanács elől. A csőkönyösség csak tetézi a csapást. Hagyd békén a holtat! Miféle győzelem hullát kínozni, megölni másodszer is? Érted beszélek, fogadd jó tanácsomat jó lélekkel, hiszen csupán nyerhetsz vele.		
KREON	Ejnye, bölcsék bölcse, egytől egyig mind rám lövöldöztök? Hát céltábla vagyok? Még a látnokok sem kímélnék. Azt hiszed, nem tudom, hogy ti, beavatottak is régóta eladtatok engem? Kufárkodjatok, nem bánom, Szárdész kincseivel vagy India aranyával, de azt a hullát nem temethetitek el! Még ha Zeusz sasa csőre közé kapná, és felszállna vele ura trónusáig, akkor sem állnék kötélnek. Azt hiszed, nem tudom, hogy isteneket nem indít meg az emberi átok? Vésd az eszedbe, öreg, hogy még nagy szellemek, tekintélyes jószok is rossz véget érnek, ha szép szavakba burkolják kapzsiságukat!	KREON KAR KREON KARVEZETŐ KREON KAR KREON KARVEZETŐ KREON KAR KREON KAR	Királyom! Rettenetes volt jóslata! Noha láttam itt már árulást eleget, pálfordulást és megcsalást, de tőle sose hallottam hazug jóvendölést. Én sem, és ez megzavar. Kreon, Menoikeusz fia, most vigyázz! Mit tegyek? - Na, beszélj bátran. - ígérem, nem lesz bántódásod. Csak téged illet a döntés szent joga. Úgy döntöttem, hogy megfogadom a tanácsodat. Ha miénk lehetne a döntés szent joga, ami képtelenség, hisz te vagy itta király, úgy döntenék - de erre sosem kerül sor... Mondd márk! Szabadítsd ki a szűzet a szikla-sírból, s temesd el a bátyját, majd a többi halottat! Micsoda? Ebben is engedjek? Ne hallgass ránk, ha tiltja a bölcsességed. Akkor küldj haza minket, végső búcsúra, szeretteinkhez! Hallgatok rád, ha már ennyire félsz. A végzet ellen nem vehetem fel a harcot. Rohanj, ahogyan bírsz! Már közelednek a fúriák, villámsebesen! Menj a lányhoz, én sietek a tetemhez. Mindkét helyre neked kell menned, uram -
TEIRÉSZIÁSZ Ó	Gondol-e arra még ember egyáltalán -		

KREON Rendben van, indulok. Gyerünk, emberek, ragadja-tok szekerét, szét kell zúznunk a sziklasírt. Magam oldom fel, amit kötöttem. *Úgy* látszik, akkor járunk el okosan, ha halálunkig tiszteljük a már elfogadott törvényeket. (A szolgálóival el)

KAR Mámorok istene, nagy Dionüosz, messzire dörgő Zeusz fia, ó te mákonynak, bornak, szent gyönyöröknek védszelleme, soknevű Bakkhosz, a bakkhánsnók anyavárosába, Thébába gyere vissza, hisz tiéd ez a város, és népe, a sárkányfog-vetemény!

Jöjj vissza menádjaiddal és nimfáiddal, a parton várnak az édes fűrtök, a dombon vára borostyán. Jöjj hát, oltáraid és forrásaid is esdenek érted, s a thébai utcák, mihelyt bevonulsz, az örömtől fellobognak.

Önkívület istene, hozd tüzedet, már hamvad a lelkünk, néped a pusztulás peremén támolyog elhagyatottan, a bűn meg a bosszú játékszeréként, de ha jössz a magas Parnasszuson és a tenger görög hajjain át, mindnyájan megmenekültünk!

Tüzet-lehelő csillag-seregek karát vezetve jelenj meg Zeusz isteni gyermeke, őrült táncban, mámoros asszonyaiddal - Tudom, hogy jössz, felgyújtod a várost, elűzöd a pusztulás hadait mind a hét kapujából a halál küszöbén, az utolsó pillanatban! (be) Ti thébai vének, tudtok-e bárkiről, akit jogosan szid vagy magasztal a város, míg kurta élete tart? A sors ugyanis felemelheti azt, ki a mélységben kucorog, s lelőkhethi könnyen az ormok vándorait. A látnok sem lát át agyafurt szövevényén.

Eurüdiké megjelenik a palota kapujában

Kreont például még az imént irigyeltem, győzött a csatában, megmentette hazáját, ő lett a király s királyi családja virult. Most vége örökre. Mert akitől az öröm búcsút vett, attól elvált élete is, meghalt, noha él. Töltsd színig kincsel a házad, s légy hadvezető, hatalmas uralkodó: a füst árnyéka sem ér ennél kevesebbet, hogyha vad önvád mérgezi álmaidat.

KAR Milyen új csapás sújtotta királyi házra?
HÍRNÖK A halál kaszabolt az élők bűne miatt.
KAR Ki halt meg? És ki a gyilkos?--Válaszolj!
HÍRNÖK Haimon halt meg, de gyilkosa is vele pusztult.
KAR És ki a gyilkosa? Csak nem az apja, Kreon?
HÍRNÖK Saját maga, ámde azért, mert apja is ölt.
KAR Jóslatod, ó jós, szörnyű valóra vált.

Eurüdiké felsikolt és hátrahanyatlik

KAR Nézzétek ott, a király felesége, elájult, Boldogtalan Eurüdiké. Hallotta a gyász hírt? Mióta állt ott? Mért állt ott? Mit akart ott?

KARVEZETŐ Már ocsudik. Természetellenes nyugalommal rámmosolyog, de tág szeme mozdulatlan.

EURÜDIKÉ Polgárok, most indultam volna Athéné szentélye felé, hogy megfürdessem a lelkem

imával, a záron még a kezem s e percben fülembé csapódik szörnyű beszélgetétek, hadd halljam újra, i történt: senkise féltsen: a szenvedést régen megszokta fülem. Drága királynóm, halld tanuvallomásom, az igazságból semmit sem hallgatok el. Mit ér a hazugság, hogyha lelepleződik egy óra alatt? Legjobb az igaz beszéd. A királyt sietősen a pusztá dombra vezettem, még ott feküdt, arccal lefelé, Polüineikész kutyamarta, csonka este, undorító légytakaró borította. Előírásos imákkal engeszteltük az Alvilágot, szent fürdőben megmostuk a szörnyű torzót, majd friss olajágakból raktunk neki máglyát, s halmot emeltünk hamva fölé a thébai földből. Aztán a halál-menyasszony nászi szobája felé igyekeztünk-s hallja az egyik szolgál, hogy a szenteletlen sírból hosszúra nyújtott jajongás tör ki-me⁹ y és jelenti urunknak. Ez futni kezdés csakhamar ő is hallja a titokzatos zokogás, mire rémületében vadul felüvölt: „Szegény fejem, ó jaj, végem, mint hogyha látnak volnék, érzem előre, hogy legszörnyebb ez az út lesz összes utam közt! Ez a hang fiamé! Hé emberek, egykettőre széttörni a sziklát, bújjatok át a résen, s lessétek meg, a gyászkamráig előre hatolva, Haimon hangja-e ez vagy az istenek ármítása?” Erre benéztünk, s láttuk: egészen hátul, a boltozatról csüng le az árva királylány, drága anyagból szőtt öve rátekerült a nyakára. Haimon pedig átkarolja s üvöltve siratja menyasszonyát és meghiusult lakodalmát, s gyalázza apját. Ez meg látva, mi történt, előre szökken s ráki. bál a fiára: „Elvette a gyász eszedet? Mit akarsz e veremben? Ó te szegény! Könyörgök, jöjj ki a fényre!” Mosta fiú apjára mered, de nincs szava hozzá, arcon köpi, kardot ránt, odaszúr, de apja elugrik, erre dühében, úgy, hogy ott áll, önmaga ellen fordítja a pengét, és mellébe mártja feléig. Aztán átfogja a szűz-t erőltén karral, hörögve zihál és szájából patakokban ömlik a vér, a fehér lányarcra özönlik. Halott a halottal - fekszenek egymás mellett, az Alvilágban ünneplik meg e nászt. E példa mutatja: se mi sem árthat annyit, mint hogyha eszünket veszítjük a szenvedélytől.

Eurüdiké bemegy a palotába

KAR Mi ez? Mit csinál? Egy árva szót se beszél, csak megfordul s a házba visszasiet.
HÍRNÖK Ez engem is elképeszt. Azzal magyarázom, hogy nem akarja a áros színe előtt ontani könnyét. Be t, háznépe körében siratja fiát, gátlástalonnal.
KAR Tudja, amit tesz, ne kell félteni őt.
HÍRNÖK Szerintem a túlmély hallgatás se kevésbé ijesztő minta túl nagyhangu üvöltés.
Gyerünk be a házba, hátha visszafogott fájdalommal titokban v⁹eres terveket érlel.
Mert ez a túlmély és ijesztő hallgatás baljós érzést vált ki előlem is.
(Bemegy a házba)

Kreon jön Haimon véres ruhájával

KAR Itt jön a zsarnok, hozza elénk - ha mondhatom így - nyilvánvaló bűne bizonyosságát, hiszen ő, csakis ő egyedül felelős a kiirtott életekért.
KREON Jaj, jaj, esztelen ész konok és halálos balfogása!

Közös fa ágai, nézd,
a meggyilkolt meg a gyilkos!
Mit tettem, mit akartam? Jaj,
jaj, gyermekeim közt a
legifjabb, ifjan
szakított el tőlem a végzet!
KAR Az istenekre ne háírtsd, amit
egymagad cselekedté!
KREON Én voltam az örült, nem te!
KARVEZETŐ Késő belátás kétszeresen keserű!
KREON Jaj nekem, ó jaj,
későn tanulom meg a leckét,
egy isten ütése kábított el és így
sodródtam az útvesztőbe,
boldogságom letiporva,
jaj nekem, ó jaj,
mert kínok kínja az emberi kín!
HÍRNÖK *(kijön a palotából)*
Uram! Gyászod jele ott a kezekben,
s még nem tudod, hogy gyötrelmed kiegészült,
de észreveszed, ha belépsz palotádba.
KREON Balsorsom még szörnyűbbre csigázható?
HÍRNÖK Feleséged hű anyaként követte fiát:
ott hever és sebéből dől a sötét vér!
KREON Jaj nekem, ó jaj!
Részvétlen halál kikötője!
Balsors hírnöke, mondd, mire jó
megölni a meggyilkoltat?
Mire kell a beszéd még?
Miféle halálos asszonyi sorssal
növeled körülöttem a romlást?

Kitáru a palota kapuja, látni lehet Eurüdiké holttestét

HÍRNÖK Nézz oda! Már nem rejti a házad.
KREON Jaj nekem! Itt a második örület!
Mi vár még rám, miféle halálok?
Fiam friss vére befesti kezem, de szemem már
szegény anyjának holt arcába mered!
Nyomorult fiam - ó! Nyomorult feleségem!
HÍRNÖK Magába dőfte a pengét, összerogyott
az oltárnál, s mielőtt szeme fénye kilobbant,
jajongva siratta idősebb gyermekét,
Megareust, kit a város érdekében
- vagy mint feleséged mondta: hatalmi vágyból -
Teirésziász szavára - két hete sincs! - halálba
küldtél gyáván, képmutatón, majd megsiratta
Haimont és azután megátkozott, mint két fia
gyilkosát.
KREON Jaj nekem, ó jaj!
Kífogat a félelem önmagamból!

HÍRNÖK Mért nem rajtam hatol át
mindkét élével a penge?
Nem is egy halált
érdemlek büneimért!
Hát - szó ami szó - mindkét fiadért
megátkozott, ahogy ezt már említettem.
Jaj nekem! Én egyedül,
csakis én vagyok itt a bűnös!
Boldogtalan asszony! Téged is
azén dühöm ölt meg!
Könnyörgök, vigyetek már!
Semmi vagyok vagy még kevesebb!
KAR Maradj, hogy végre szemedbe mondjam,
amit eddig rejtegettem,
hogy túlélhessen uralmat:
kicsi gyilkos voltál, nagy hatalommal.
KREON A végzet szörnyü kezében
ki nem kicsi bűnös?
Én csak szófogadó, kezes eszköze voltam!
Mindazonáltal
megkeserült vén számban az étel,
a végzet bűneiért is
lakolni szeretnék,
engedjete át a halálnak.
KAR Hiába parancsolsz, kérsz, könyörögsz
megírva a sorsod - nem menekülhetsz.
KREON Fogjatok el! Könyörögök, öljetek meg!
KAR Majd dönt felőled az erre illetékes.
KAR Nem, nem ölünk meg,
élj ép elmével az emberi kor
végső pereméig,
hogy lásd, mit csináltál,
s munkád gyümölcseit élvezd!
KREON Mért nem tudok végezni magammal!
KAR A hullák bűze eloszlik,
fellélegezhet a város,
de bűneid, eltemetetlen, még
rohadoznak bennünk! Hiába a
bölcs belátás, a józanság meg a
vénség, ha a törvény esztelen
és tombol a dölyf meg az
önkény!
KREON Legalább vigyétek el innen
a céltalan embert!
Se halottaimat ne kelljen
látnom, sem az élők arcát,
mert amihez csak nyúltam,
rosszul ütött ki,
s kibírhatatlan a sorsom!

Kreont elvezetik

EÖRSI ISTVÁN

Változat Ödipuszra

Dráma egy felvonásban
SZEREPLŐK

1. SZÍNÉSZ (ÖDIPUSZ, TEIRESZIASZ)
2. SZÍNÉSZ (TEIRESZIASZ, PÁSZTOR) SZÍNÉSZNŐ (ŐR, IOKASZTÉ, KREON)

Idő: A görög őstörténet és a megírás ideje
Megírás ideje: 1988-1989

A színpad két főeleme: üres térség és palota. Az üres térségben vannak elhelyezve, jól látható helyen, a maszkok. 1. színész, 2. színész és Színésznő be

Együtt vagy egymás közt beosztva

Egész helyett csak a rész
Király helyett picike mása
Szellem helyett ügyes ész
Lélek helyett mutogatása-
Ezért történt, hogy teljesen önként
három ráérő színész
részánta magát a nagy utazásra.

Töredék és törmelék
Élet-erek eldugulása
Szennyes föld és füstös ég
Folyam helyett szemetes árka -
Ezért történt, hogy teljesen önként
három színészféleség
részánta magát a nagy utazásra.
Mi ez a csobogás?

1. SZÍNÉSZ

Csend

2. SZÍNÉSZ A tenger csobog. Gályán vagyunk. Őt sor evező-pad.
Hatvan rabszolga kavarja az alvó vizet. Hajóunk
Görögország felé. Eleuziszban kikötünk, innen
gyalog folytatjuk utunkat Théba városáig.

1. SZÍNÉSZ
SZÍNÉSZNŐ

Hol van Théba?
Bennünk. Hallgatóddz.

Csend

1. SZÍNÉSZ Csak nyögéseket hallok, ahogy előbb az ásás zörejeit,
még előbb vízcso bogást. Olyan közelről és olyan
irtózatossá hangerővel repeszti fülem, hogy semmi
másra nem tudok gondolni többé. Valaki úgy nyög
és nyüszít, mintha kibökték volna a szemét.
Honnan jön ez az iszonyú hang?

SZÍNÉSZNŐ

Belőlünk.

A 2. színész felveszi Teiresziasz maszkját

1. SZÍNÉSZ Végre egy ember. Szeme fehér. Ő üvöltött.
SZÍNÉSZNŐ Tévedsz. Ez nem most vakult meg. Nem vérzik a
szeme.

1. SZÍNÉSZ Nem láttam bejönni.

SZÍNÉSZNŐ Mert belőlünk jött. Jóslással foglalkozik. Ezért vak: hogy
ne vonja el figyelmét a csillámló világ, amikor
múltját megjövendöli.

1. SZÍNÉSZ A múltját, mondod?
SZÍNÉSZNŐ Azt jósolja meg, a i számtalanszor megtörtént már.
2. SZÍNÉSZ (mint Teiresziasz)

Teiresziasz vagyok. V.. k látok.
Bűnszakértő. Belőled beszélek, meg
belőled, de ti
nem bírtok belőlem beszélni, mert
nem értitek meg történetemet.
Ahányszor pestis van, engem hivatnak,
én megjelenek s me⁹jövendölöm
a rég elkövetett bűnt, amelyet
újból elkövetsz majd e is meg te is.
Cáfolhatatlan vádjai sorától
szíven találva szétkülditek
futáraitokat a négy égtáj iránt mentő tanúkért,
ellenbizonyítékért,
miközben tovább tombol a pestis,
s a dühös nép az utcákra özönlik.

A színész felveszi Ödipusz maszkját. A Színésznő fényképeket
készít két maszkos kollégájáról

Előre látom szemüregemmel,
hogy Ödipusztól se várhatok bölcsebb
magatartást-a végén még nekem kell
megmentenem a vészó gyalázattól.

1. SZÍNÉSZ

(mint Ödipusz)

Hazudsz, vak vénség Ellenségeim
béreltek fel, hogy aljasul elorozzák
hatalmamát. Megköveztetem őket
veled együtt. Apám a is él még,
tehát nem öltem meg, feleségem pedig
nem lehet anyám, mert akkor felismerném
melle szagáról -én ég születésem
vérszagát is fel bírom idézni.

2. SZÍNÉSZ (T.) Én vagyok vak, de te agy az, aki nem lát.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Azt hiszed, vakságod feljogosít,
hogy rágalmazd a thébai királyt?
Nem feleségem öccse, a sunyi
Kreon bérelt fel, hogy trónom megkaparintsam?

2. SZÍNÉSZ (T.) Nem Kreon -Apolló^uzen a számon át.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Kreon, Kreon, most látom: csakis ő
ugat a hasadból - megköveztetem
veled együtt, szószátyár vén hülye.

SZÍNÉSZNŐ (abbahagyja a fényképezést) Úgy van. Thébai mon-
dakör. Thébában pestis tör ki.

A két színész leveszi maszkját

1. SZÍNÉSZ Ödipusz király gyászban.
2. SZÍNÉSZ Neki nemcsak a saját szenvedése fáj, mint alattva-
lóinak, hanem mindenkié, külön-külön.

A Színésznő és az 1. színész nevet

Akkor még voltak ilyen királyok.

1. SZÍNÉSZ A delphoi szent jósdába küldi sógorát, Kreont, aki
megnyugtatóan felzaklató hírekkel tér haza.

SZÍNÉSZNŐ

Egyetlen bűnös embertől kell megszabadítani a
várost, és akkor odébál a dögvész.

1. SZÍNÉSZ Ödipusz nyomozni kezd a bűnös ember és bűne
után, és a bizonyítékok vádló ujjá mind órá mutat.

2. SZÍNÉSZ Mégis folytatja a nyomozást.

A Színésznő és az 1. színész nevet

Akkor még voltak ilyen királyok.
SZÍNÉSZNŐ Felesége lebeszelné erről, kétségbeesetten. Ő ugyanis tudja már, hogy férje a fia, és e fiút jóvátehetetlen bűn terheli: felakasztotta apját, Laioszt.

1. SZÍNÉSZ Nem felakasztotta, hanem agyonverte.
SZÍNÉSZNŐ És azt is tudja, hogy férjétől férjet szült, és gyerekeitől gyereket fogant.

2. SZÍNÉSZ Amikor Ödipusz halálos fenyegetésekkel kitér a vonakodó koronatanúból, egy pástorból a végső bizonyítékot, berohan a házba és meglátja anyját. Kötélen lóg. Ödipusz kitépi az asszony köntösét összefogó két tűt, és kiszúrja velük a szemét.

1. SZÍNÉSZ És ha nem így történt?
SZÍNÉSZNŐ Hogy érted ezt?

2. SZÍNÉSZ Mi nem történt így?

1. SZÍNÉSZ Ha Ödipusz gyanútlanul élt a fürtelemben, akkor okkal okolta a pástort, aki titkát feltárta, ráadásul a nép előtt, és ily módon megfosztotta az élet és uralkodás erkölcsi jogától.

A színre bábukat eresztenek le; esetleg a Színésznő helyezi el őket

2. SZÍNÉSZ Egymással szemben állnak.
SZÍNÉSZNŐ Hol?
Bennünk.

Az 1. színész felveszi Odipusz maszkját, a 2. színész a Pásztorét. A Színésznő a bábukat igazgatja

1. SZÍNÉSZ (mint Odipusz)
Egyszóval te voltál Laiosz idejében a királyi ház pástora?

2. SZÍNÉSZ (mint Pásztor) Ne-ne-ne-nene-ne-ne.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Mikor vonultál nyugalomba?

2. SZÍNÉSZ (P.) (tagolatlanul üvölt) ÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁ!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Nem értlek.

2. SZÍNÉSZ (P.) Uram, uram, uram, uram,

uram. 1. SZÍNÉSZ (Ö.) Őrség!

SZÍNÉSZNŐ (felveszi az Őr maszkját)

(mint Őr) Ő volta pástori és köztisztviselőként állt. Nyugalomba épp aznap vonult, amikor szerencsénk téged Thébába vezérelt.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Miért épp aznap?

SZÍNÉSZNŐ (Őr) Azt senkise tudja.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) (a 2. színésztől) Miért épp aznap?

2. SZÍNÉSZ (P.) ÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁ!

A Színésznő tört híz elő

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Ne bánts. - Miért épp aznap?

2. SZÍNÉSZ (P.) Nagy király, engedj vissza falumba, ahol tíz éve élek lányunokámnál - családja körében, palotától távol szeretnék meghalni.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Itt halsz meg s azonnal, ha nem felelsz.

2. SZÍNÉSZ (P.) Még inkább meghalok, ha felelek.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Nos jó - gondolkozz kicsit.

A Színésznő hátraköti a 2. színész kezét

2. SZÍNÉSZ (P.) Gondolkodj nyugodtan. Minden éjszaka azt álmodom tíz év óta, hogy egy olajfából, amelynek árnyékában hűsölök, sötétlő vér tör elő...

A Színésznő felrántja a 2. színész összekötött kezét

ÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁ!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Miért bántod?

2. SZÍNÉSZ (P.) Fiatalférfi hullába harap s kiköpi véréit.

A Színésznő még magasabbra rántja a 2. színész kezét

Ne-ne-nenene-ne!

SZÍNÉSZNŐ (Őr) Nem bántom, uram.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) (a 2. színésznőnek) Nem az álmaid érdekelnek. Törd a fejed.

A Színésznő elengedi a 2. színészt. Csend

2. SZÍNÉSZ (P.) Kithairon erdejében ... Tömegmoraj.

Csend

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Viszontláttam ... Kit?

2. SZÍNÉSZ (P.) Újra, ugyanott... Fiamra bíztam a nyáját, mert Laiosz azt parancsolta, hogy kocsját én hajtsam Delphoiba, ahová beteg feleségét vitte gyógyulást hozó jóslatért. Kithairon erdejében

Tömegmoraj. Csend

Kithairon erdejében a hármast keresztnél egy sánta csavargó megölte a királyt s a többi szolgát, én meg elmenekültem az újult királynővel, Thébába, vissza.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Aztán?

Csend

Aztán?
2. SZÍNÉSZ (P.) Aztán nincs többé aztán.
1. SZÍNÉSZ (Ö.) Tűnődj.

A Színésznő a 2. színész tarkójának nyomja törét

2. SZÍNÉSZ (P.) Még beteg kutyámat, még bolyhos farkában a bolhát is irigylem.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Meghiszem azt.

A Színésznő megsebzí a 2. színész tarkóját

2. SZÍNÉSZ (P.) Megjelentél, hogy legyőzd a szfinxet, s elfoglald Laiosz trónját és ágyát, én pedig megkértem a királynőt, hogy engedne haza.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Miért?
2. SZÍNÉSZ (P.) Irgalom!

Csend. A Színésznő felrántja a 2. színész hátrakötött kezét

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Ne kínozd. Lágysággal többre megyünk.

Csend

Azt mondtad az imént, hogy a sánta csavargót viszontláttad a hármast keresztnél? Felismerted?

2. SZÍNÉSZ (P.) Nem én - akkor, ott nem. 1. SZÍNÉSZ (Ö.) Unom, te szolgál, a talányaidat.

Megnyugtató, hogy nem rám utalnak. Mert emlékszem ugyan egy vénemberre, aki belémkötött valami keresztnél, sűrű fák közt-tán Kithairon erdejében -

Tömegmoraj. Csend

utakra emlékszem meg erdőkre is, de
Laioszt nem én ütöttem agyon,
s nem engem láttál másodszer is ott,
mert addig ott sohase jártam.

2. SZÍNÉSZ (P.) Azelőtt valóban nem jártál ott,
azelőtt vittek.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Mit beszélsz?

A Színésznő megüti a 2. színészt

Ne bánts! Hiszen csak viccel. A nép
hangosan nevet.

Csend

Csend legyen! - Megöltem
a királyt, majd elvettem feleségét és
trónját?

SZÍNÉSZNŐ (Őr) (nevet) Amilyen tréfás ember,
mond ez még viccesebbet is!

2. SZÍNÉSZ (P.) Beleharaptál a hullába, aztán
kiköpted a vérét.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Álmodat
rámkötöd, mint valami zsákot?
S a királynő, mondd, hogy-hogy nem ismert fel?

2. SZÍNÉSZ (P.) Lefüggönyözött kocsiiban lázasan aludt
és később ájult volt! Vagyis mit
tudom én!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Miért bántod?

A Színésznő felrántja a 2. színész kezét

Van még vicced?
A nép mulatni óhajt.

2. SZÍNÉSZ (P.) Irgalmazz
nekem s magadnak!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Nem lehetek
irgalmasabb a sorsnál.

2. SZÍNÉSZ (P.) Dehogynem!
Más se lehetsz, csak irgalmasabb.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Mondj el mindent, hogy megcáfoljalak.

2. SZÍNÉSZ (P.) Amikor a szifnx ellen készültél viadalra,
egy szolgálta mosta meg lábadat.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Na és?

2. SZÍNÉSZ (P.) Én voltam az.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Na és? - Ne bánts!

A Színésznő ütlegetli a 2. színészt

2. SZÍNÉSZ (P.) (üvöltve)
Ezután kértem a királynőt: eressen
haza, falumba!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Most jön az új élc.

2. SZÍNÉSZ (P.) A királyokat csak sujtja a végzet, de
minket csépel!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Ne filozofálj,
mert belerokkansz!

SZÍNÉSZNŐ (Őr) (a földre löki a 2. színészt és rálép)

Hasra, paraszt!
2. SZÍNÉSZ (P.) Kérdezz, hogy felelni tudjak, király.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Miféle csecsemőt kaptál, mikor s mi célból?

2. SZÍNÉSZ (P.) Egy aranycsattal átdöfött bokájú, pufók
fiúcskát kaptam, harmincöt tél hava olvadt el azóta,
tenyeremben ült és sirt, de nem mint parasztporonty,
hanem finomabb hangon, fátyolosabban, talán a bokája
fájt, vagy érezte, halálra szánták. Feleltem, és most
bocsáss utamra, kérlek.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hová vitted?

2. SZÍNÉSZ (P.) Kithairón erdejébe.

Tömegmoraj. Csend

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Ki bizta rád?

2. SZÍNÉSZ (P.) (hanyatt fordul és kiölti nyelvét)

Ölj meg vagy vágd ki a nyelvem! 1.
SZÍNÉSZ (Ö.) Ne a nyelvét - a nyelvére szükségem van!

A szemét szúrd ki, ha nem beszél.

2. SZÍNÉSZ (P.) Szerencsétlen! Tudd meg, ha mindenáron
tudni akarod, hogy e ház asszonya,
lokaszté, a te anyád és feleséged
adott kezemre, hogy pádat meg ne öld!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) (nevet) Nagyon jó!

SZÍNÉSZNŐ (Őr) (nevet) Felülmúlja az előbbit!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Mit röhögsz? Kotródj a házba,
s hívd ki a királynőt!

A Színésznő besiet a házba

Addig is

az igazat mondd, itt, a nép előtt.
Nem tűrhetem, hogy súlyos próbatételek során
kivívott nagy nevemet rágalommal beköpd!

2. SZÍNÉSZ (P.) Hiába fenyegetsz! Tíz éven át
rohadozott bennem dögvészes tetemként
a titkod, de már az istenek
nem engedik, hogy szégyenedet földbe vidd
büntelenül! lokaszté csatja szúrta át
bokád, lokaszté szánt halálra, és
lokaszté parancsolta: hiúsítsam meg a
jóslatot,
hogyne üzekedhess anyáddal ...

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hallgass!

2. SZÍNÉSZ (P.) Miután apád megölted...

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hallgass!

2. SZÍNÉSZ (P.) Te akartad hallani! Látlak, amint tenyeremen
ülsz Kithairón

erdejében,
Látlak a bottal a hármass keresztútnál Kithairón
erdejében,

betelt a jóslat, szerencsétlen fajzatot
vétkeztél a világra, mindjárt lokaszté is
megerősíti szavam, és ha most megölsz,
látom, hogy bűneidnek roppan mérlegén
egy szalmaszálnál kevesebbet nyom majd
tetemem, látom...

1. SZÍNÉSZ (Ö.) (a 2. színészre veti magát, két hüvelykujját a szemébe dőfi) Ne láss!

A 2. színész felüvölt. Felállnak. A 2. színész szemé vérzik. Hosszan
egymásra merednek. Aztán leveszik maszkjukat

1. SZÍNÉSZ És ha így történt? Ha nem a saját szeme világát oltotta
ki, hanem a pásztorét? Így hihetőbb. Miért
tétélezzük fel, hogy régen igazságszeretőbbek
voltak az uralkodók?

2. SZÍNÉSZ Szophoklész azt hagyományozta ránk, hogy...

1. SZÍNÉSZ Miért tétélezzük fel, hogy régen igazságszeretőbbek
voltak az írástudók?

A házban feltűnik a Színésznő lokaszté-maszkjában. Fiatal test, öreg
arc. Az 1. színész visszaveszi Ödipusz-maszkját. A 2. színész fényké-
peket csinál a Színésznőről. Aztán felveszi a Pásztor-maszkot, nyög
és jajong. A Színésznő lepedőkből kötelet sodor. A kötelet átveti egy
gerendán. Az 1. színész berohan a házba, elrángatja a Színésznőt a
kötéltől. Közben letépi köntösét és felborítja a padot, amelyre ez
már felállt

1. SZÍNÉSZ (mint Ödipusz) Öltözzön fel.

SZÍNÉSZNŐ (mint lokaszté) Miért fordítod el a fejed? 1.

SZÍNÉSZ (Ö.) Legalább az ingét kapja magára, anyám.

SZÍNÉSZNŐ (I.) Négy gyereket szültem neked!

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hallgasson legalább!

SZÍNÉSZNŐ (I.) Vakíts meg engem is!

2. SZÍNÉSZ (mint Pásztor) Hahahahahaha! Vak királynő! Vak

király! De megnézném! Kit érdekel egy vak pász-
tor? Róla nem írnak tragédiát! De egy vak királynő!

Az már valami! Hahahahahaha! (Elhallgat. Be-
megy a házba, vakmaszkjával nézi a jelenetet)

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Tudás nélkül nincs bűn. Az állatok
gátlástalanul párzanak, szülő
a gyermekével, testvér a testvérral, vonagolva

vegyülnek egymásba a nemzedékek. Mégis ki beszél itt bűnről? Mi is így keveredtünk össze, nem ismerve egymást,

A Színésznő és a 2. színész nevét

nem ismerve egymást,

A Színésznő és a 2. színész nevét

kikényszerített
vággyal, az állam érdekében, mely a királynőnek férjet, polgárainak királyt követelt.

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Kikényszerített
vággyal, ezt mondd? Kikényszerített
vággyal nemzettél négy gyereket?
Kifeszített kötélén Athénig
loboghatnának lucskos lepedőink, s
egymásba fonódott lihegésünk
felébresztette Olymposz alvó
isteneit.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Hogy összeaszott az arca!

SZÍNÉSZNŐ (I.) Tudás nélkül nincs bűn, ezt állítod?

Én azt mondom: bűn nélkül nincs tudás.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Míg itt beszélünk, megsárgult a képe,
s ráncosan fityeg rajta a bőr.

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Nincs bűn tudás nélkül? És ha a tudás
alszik mint teli gyomorral a farkas?

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

De tested virágzik, mint az örület.
Vedd már fel az inged!

A Színésznő nem mozdul. Az 1. színész köntöst ad rá

SZÍNÉSZNŐ (I.)

így akard

rámhárítani ...

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Mit?

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Fiacskám.

2. SZÍNÉSZ (P.)

Mi közöm viselt dolgaitokhoz? Mégis
nekem fáj a szemem helye.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Ne tégy úgy, mintha tudva tetted volna,
amit nem-tudva tenni is iszonyat.

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Ódipusz, dagadt lábú fiam,
amikor kitéttünk az erdőbe, hogy halj meg, s
ne öld meg apád, ahogy a jóslat ígérte,
aranycsattal csecsemő-bokádat én fűrtam
át...

2. SZÍNÉSZ (P.)

Nem megmondtam, király?

SZÍNÉSZNŐ (I.)

...remélve, hogy isteni kegyből
életben maradsz s megismerlek e jelről.

2. SZÍNÉSZ (P.)

Azt remélted, hogy sorsára hagyom, mert
nyomorék s munkára nem fogható!

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

S megismertél?

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Az elfüggönyözött
kocsiból láttam, ahogy felakasztod.

2. SZÍNÉSZ (P.)

S én azt hittem: alszik!

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Felakasztottam?

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Amikor láttam, hogy bicegve vetted
utána magad, rögtön eszembe
ötlött a jóslat. Vén lábainál
gyorsabb volt sántaságod. A fák közt érted
utól, ott verted agyon, de aztán
visszavonszoltad a végzetes keresztúthoz,
és felkötötted a tetemet.

2. SZÍNÉSZ (P.)

Előbb még nyakába harapott, aztán
kiköpte a vérét. Egy terebélyes
olajfa törzséből sötét lé patakzott.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Hogyne öljem meg, kit apámnak véltem,
elbujdostam és megöltem apámat. Ha a
végzet bűnt kíván, ki a bűnös?

A 2. színész leveszi maszkját. Az 1. színész ránéz, replikát vár

2. SZÍNÉSZ

Ha a végzet bűnt kíván, ki a bűnös?
Nem játszom tovább. Torkig vagyok ezzel a böl-
csességgel. Azért menekültem egészen idáig,

hogy ne kelljen hallanom: nem mi tehetünk tette-
inkről, hanem valaki más.

1. SZÍNÉSZ (Ö.) Ha a végzet bűnt kíván, ki a bűnös?

2. SZÍNÉSZ

A végzet, persze, a végzet.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

A végzet szemét kellene kiszűrni,
ha nem volna vak ügyis.

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Aztán

özvegy királynő, a kérők sorában
meglátalak és felismertelek -
nincs még egy ilyen bicebóca férfi,
merész, okos, királyi önbizalmú,
szfinxet legyőző ...

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Hogyne hájjak azzal, kit anyámnak
hittem, idegen királynőt
vettem feleségül, aki az anyám volt.

2. SZÍNÉSZ

A végzet a bűnös. Hát persze. Minden zsebtolvaj
mondhatja. A körülmények. Az alkalom. A sors.
Vagy akármilyen más.

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Amikor legyőzted a szűz oroszán ...

2. SZÍNÉSZ

Ő győzte le? Csakugyan? Nem a végzet?

SZÍNÉSZNŐ (I.)

... a szűz oroszánt, aki ifjainkat sorra
megfojtotta, míg ezek rémületükben
vakogtak mint tűzbe vetett kutyák,
lábadnál hevert a város, követelve
nászunkat...

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Bűn az is, ha a végzet

elől szökünk. S ha nem szökünk, az nem bűn?

2. SZÍNÉSZ

Legalábbis nem a mienk. Ezt mondja minden
tömeggyilkos. Az isten akarta, vagy a nép, a szük-
ségyszerűség vagy a véletlen vagy akármilyen más.

1. SZÍNÉSZ

(*egy pillanatra levéve maszkját*) Fogd már be a
szádat!

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Mutattam volna rád a nép előtt:

„Ez az ember ölte meg királytok?”

Széttéptek volna.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Én semmit se tudtam.

2. SZÍNÉSZ

Semmit sem tudtál. Senkit sem vakítottál meg.
(*Felveszi a Pásztor vakmaszkját, és kibotorkál a színről*)

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Mondhattam volna, hogy a fiam vagy,
így tiéd a trón és elkerülöd ágyam,
de hátha, gondoltam, hátha mégse, hátha,
és csak amikor a nási ágy előtt
lerúgtad sarudat s megláttam a sebhelyt
duzzadt lábfejedet, aztán a talpadon ...

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Azt várja a nép, hogy szűrjam ki szemem:
eddig se láttam, és nem saját hibámból.

A Pásztor feltűnik a ház előtt. Imádkozó pőzban az egyik bábu lábaihoz borul. A jelenet során ezt több bábu előtt megismételheti

SZÍNÉSZNŐ (I.)

S míg a tigrisbőrrel letakart nyoszolyára
zúdultál, mint szökőár, szólni
akartam, kiszikkadt szájjal, még nem lett
volna későn, „Várj!”-kiabáltam, de
rettegtem, hogy amilyen fiatal vagy,
érzékeny, uralkodástól meg-nem-rontott,
nemcsak az ágyból, a palotából is
kiszökkennél eszeveszetten,
szétfrocskólnéd a minket-ünneplő
részeg tömegben bűnöd és gyászod s
eltipornának mint egy bogarat.

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Kéjsóvárságod vitt romlásba minket.
Micsoda tébolyult sikolyba siklott az a
„Várj!” „Várj!” „Várj!”

SZÍNÉSZNŐ (I.)

Másnap
amikor a nép már szétszéledt, vissza
földhöz és baromhoz, elmondtam volna,
hogy ne szilárduljon megszokássá a
gyönyörű bűn. De mi az a másnap? Attól a
perctől, hogy betelt a jóslat, az idő folyója
befagyott- mi célja bárminek másnap?

1. SZÍNÉSZ (Ö.)

Vedd fel fátyladat, nem akarom látni se
öreg arcod,

se fiatal tested, hogy soha többé
ne jusson eszembe az időtlen kapu,
melyen át visszakúsznék a világ
szeme elől a piros terembe,
ahol mindenki király.

SZÍNÉSZNŐ (I.) Pojácá! Mondjam ki?
1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hazudsz!
SZÍNÉSZNŐ (I.) Harmadik éjszakánkon
felüvöltöttél -
1. SZÍNÉSZ (Ö.) Anyám!
SZÍNÉSZNŐ (I.) Gyerekem!
1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hazudsz! Hazudsz!
SZÍNÉSZNŐ (I.) S miközben kiáradt
gyönyöröd ...
1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hazudsz!
SZÍNÉSZNŐ (I.) ...faltól falig
vergődött fogoly madárként a szó,
ma is tévelyeg fülem labirintusában...
1. SZÍNÉSZ (Ö.) Hazudsz! Hazudsz!
SZÍNÉSZNŐ (I.) S noha soha többé
nem tévesztettél össze magammal,
mégis tudtam, hogy tudva tudod,
amit nem tudsz, s tudod, hogy nem tudod,
és most mielőtt meghalnék, küldess
Teiresziászért, akinek hisz a nép--míg
beszélék vele, a hátsó kapun át távozz a
városból csavargó-ruhában, mentsd meg
magadat s a szemed világát, és tűnjön el
veled együtt a dögvész, és mindaz, ami
túlélhetetlen.

A Színésznő és az 1. színész leveszi maszkját

2. SZÍNÉSZ (P.) Emberek! Thébiaiak! Nézzetek rám! Mivel érdemel-
tem ki nyomorúságomat? Tíz év óta mintha egy
nagy fekete lukat cipelnék magamban és nem
bírom betömni! Gennyes lábacskákat dobálok be-
lé, húscsafatot, alvadtt vért, mérgező váladékoktól
ragacosz nászi lepedőket! És most egyszer csak
az egész világ nagy fekete luk lett! Végképp
betömhetetlen! Mit tegyek, thébiaiak?

Csend

SZÍNÉSZNŐ Honnan jön ez a hang?
1. SZÍNÉSZ Te mondtad: belőlünk.
2. SZÍNÉSZ (P.) Mindjárt jön Teiresziász! Csak benne bízhatom
már!
SZÍNÉSZNŐ Jó útra kalauzolsz bennünket? Nem igazabb az olyan
király, aki nem takarózik tudatlansággal? A
végzet elé fut a végzet elől, s amikor elveszti a
játzmát, nem hunyja be, hanem kiszúrja a
szemét.
1. SZÍNÉSZ Régóta nem érdeklünk ilyen királyt. Nem lelünk
magunkban számára trónt. Kisztílú betörők, fegy-
vercsempészek, botcsinálta tömeggyilkosok a mi
Ódipuszaink. Állnak a mérleg egyik serpenyőjé-
ben, a másikban két náluk százszorta súlyosabb
zsák. Az egyikre felírva: MENTSÉGEK, a másikra:
MAGYARÁZATOK.
SZÍNÉSZNŐ Nem azért hajóztunk, gyalogoltunk, ástunk, hogy
igazi királyra leljünk?

A 2. színész- még mindig a Pásztor maszkjában - megindul a ház felé

1. SZÍNÉSZ Mi ez a csoszogás?
SZÍNÉSZNŐ Jön valaki. De honnan?
2. SZÍNÉSZ Belőlünk.
(mint Pásztor házból)
Jön Teiresziász. Megvárom őt,
hogy vak szememmel vak szemébe nézzek.
Negyven évig vigyáztam a királyi nyáját és
nem volt ellenem panasz. Szabad voltam,
vagyis szívtelen, mint a természet, csak az
évadok egyhangú körforgására kellett
ügyelnem,

köröttem egyre több birka és gyerek, Kithairón
völgyéből int teli tájból
kicsordult a nyáj környező hegyoldalakra - csak
egyszer hallgattam a szívemre, ifjan, s
vénségemre vaksággal büntet a sors-de hátha
célja van ezzel, hátha isteni szándék eszköze
vagyok. Teiresziászt kell kifagatnom erről,
Teiresziászt, ki lát szemüregével.

Az 1. színész felveszi Teiresziász maszkját, a Színésznő
lokasztéét

1. SZÍNÉSZ (mint Teiresziász)
Ki hívott? Ki zavarta meg nyugalmamat?
2. SZÍNÉSZ (P.) Ó Teiresziász, türelmetlenül várlak,
csak vakságban társad, nem jóstudományban ...
1. SZÍNÉSZ (T.) Te hívtál?
2. SZÍNÉSZ (P.) Csak te segíthetsz rajtam ...
1. SZÍNÉSZ (T.) Mindenki ezt mondja, a gyilkos és
áldozata, hitelező s adós.
Mindenkin segítsék? Hogyan és miért?
S rajtam ki segít? ki hívott?
2. SZÍNÉSZ (P.) Hüvelykujjával kibökte szemem
Ódipusz király...
1. SZÍNÉSZ (T.) Ó hí ott?
2. SZÍNÉSZ (P.) Könnyörgök,
árukl el, van-e a végzetnek terve
vakságommal?
1. SZÍNÉSZ (T.) Te voltál a pásztor?
2. SZÍNÉSZ (P.) Isteni látnok!
1. SZÍNÉSZ (T.) Azt képzeled,
bárki bármikor a szín elé
kurjanthat engem?
2. SZÍNÉSZ (P.) Lükket a szemem
gödre, Teiresziász, agyam a kintől
szétrobban, mondd, hogy nem hiába
szenedek így...
1. SZÍNÉSZ (T.) Egyszóval nem te
hívtál? Miért állsz akkor utamba?
S ha te hívtál volna, akkor is
mi közöm hozzád? Hagymaszagodba
savanykás izzadság s vér bűze is
keveredik.
SZÍNÉSZNŐ (mint lokaszté) Én hívtalak.

Az 1. színész indul kifelé

Hová mész? Állj meg! Én, a királynő
parancsolom!
2. SZÍNÉSZ (P.) Ó hívott, lokaszté!

Az 1. színész megáll, de nem fordul vissza

SZÍNÉSZNŐ (I.) Teiresziász! Még élek! Én vagyok még a
királynő! De a halálraszántnak
semmi se szent! Ha nem fordulsz vissza,
erőnek erejével hurcoltatlak
a színem elé és összetörettem
vén csontjaidat!
2. SZÍNÉSZ (P.) lokaszté hívott!

Az 1. színész kimegy. A Színésznő utána rohan

Mindketten elmentek. Hé, emberek,
segítsetek! Hogy találjak haza
egyedül, vakon a királyi palotából?
SZÍNÉSZNŐ (I.) (bevonszolva az 1. színészt)
Mi bajod velem? Megbántottalak?
Hogy tegyem jóvá? Drága Teiresziász, bocsásd
meg iménti nyersségemet, nem szoktam meg,
hogy így fitymáljanak.

Csend

Vagy elhanyagoltalak? Két hete sincs, hogy
hálából időjósolatodért

öt kövér tehenet küldtem át neked.

Csend

A megjövendölt napsütés helyett szakadt az eső tíz napon át. Kimosta a pestises hullákat a földből.

Csend

Szemedre vettem akár csak egyszer is, hogy az utolsó évben tízenegyszer tévedtél és csak hétszer lett igazad?

Csend

Ha nem szólalsz meg, tüzes fogókkal tépetem ki a nyelved, vak bolond!

1. SZÍNÉSZ (T.) Amióta az istennő szememre tette kezét, sokszor örültem vakságomnak; ámde sohasem ennyire, mert most nem kell lássalak, bűn hüvelye, nyálkásan bűzlő barlangja, s azt sem kell látnom, ahogy százszor szennyes lepedőből sodrott kötélén lengsz majd.

SZÍNÉSZNŐ (I.) Teiresziasz, te aki nőként hét éven át tapasztaltad a mi gyönyörünket, épp te nem értesz?

1. SZÍNÉSZ (T.) Párzó nősténykígyót vertem agyon s belémszállt nőisége, de te párzó pondrónál is iszonyúbb vagy!

SZÍNÉSZNŐ (I.) Nem tudtad eddig?

1. SZÍNÉSZ (T.) Eddig az istenek nem akarták, hogy kipattanjon a titkod, ott izzott a számon.

SZÍNÉSZNŐ (I.) Utólagos jós, ki hisz neked még?

2. SZÍNÉSZ (P.) Hát tudtad te is?

SZÍNÉSZNŐ (I.) Nő voltál s férfi is, most meg öreg vagy és bölcs is lehetsz: nincs többé nemed.

1. SZÍNÉSZ (T.) Mit akarsz tőlem?

SZÍNÉSZNŐ (I.) Ezt se tudod? Kotródj el innen!

1. SZÍNÉSZ (T.) Azt akarod hallani tőlem, hogy Théba királya nem óhajtott látni az általa förtelmesen beszennyezett világot, s kiszúrta szemét.

SZÍNÉSZNŐ (I.) Jaj, fiam! Királyom!

1. SZÍNÉSZ (T.) Kiszúrta szemét, elhagyta a várost, hogy kiűzze belőle a dőghalált! Két lánya kíséri, vagy ha úgy tetszik, két huga. Örült szemüregéből csöpög a vér.

SZÍNÉSZNŐ (I.) Így történt, épp így!

2. SZÍNÉSZ (P.) Dehogyan az övéből! Az enyémből csöpög, s ő nyomta ki!

1. SZÍNÉSZ (T.) Ostoba, hallgass!

2. SZÍNÉSZ (P.) Tapogasd meg, ha nem hiszed!

1. SZÍNÉSZ (T.) Rólad Apolló később rendelkezik!

2. SZÍNÉSZ (P.) Akárhogy rendelkezik, a múlton nem változtathat! Nézd meg ujjaiddal, hogy én vagyok vak!

1. SZÍNÉSZ (T.) De mi az, hogy én? S ha más vagy, mint aki vagy? Ne tátoj, várja sorodra!

SZÍNÉSZNŐ (I.) Azén uram is más volt, mint aki volt! A fiam is más volt! És én, a feleség, aki anya voltam, s négy gyerekemnek nagyanyja is, nem értem, mit mondok, ha kimondom: „Én!” S ha kimondom: „Meghalt Ódipusz”, azt sem tudom, hogy kit siratok. Talán csak egy rémképet, reményt, átkot. De hátha

meg se halt! Valóban meghalt? Miképpen halt meg?

1. SZÍNÉSZ (T.) Berohant örvöngve a házba, hogy megöljön, s te már lógtál a gerendán. Kitépett két tűt, amely összefogta ruhádat-ez kinyílt és lengő meztelen tested, amelyből kikészott vesztére, s amelybe vissza-visszatért, olyan undorral töltötte el, hogy a tűket bedöfte mindkét szemébe, üvöltve szúrt oda ötször, tízszer is, míg a nép betódult s öcséd, az új király száműzte innen.

SZÍNÉSZNŐ (I.) *(feláll a padra, a hurokba dugja nyakát)* Megtisztulva ment el, itthagya engem, bűnöst, a kötélén.

1. SZÍNÉSZ (T.) A látnok dolga, hogy hirdesse, amit lát.

Csend

A látnok dolga, hogy hirdesse, amit lát. Mi lesz már?

SZÍNÉSZNŐ (I.) Csakugyan tegyem meg?

1. SZÍNÉSZ (T.) Eleuziszban vár, a kikötőben, bérelt egy bárkát, Naxoszba hajóztok.

A Színésznő kihúzza fejét a hurokból, leszáll a padról és kirohan

(felborítja a padot)

Látom a törvényt. Iokaszté halott már. A törvény: Théba érdeke. Apolló nem akarja Ierontani Thébát. Arra se gondolt, hogy a dagadt lábú csavargó ruhában elszelel innen. Egy város szennyét akarta lemosni azzal, hogy a bűnös kiküzdje erővel a bűnhődést. A terv kitűnő volt, pompásan ácsolt, mint maga a végzet, de hiba csúszott a kivitelezésbe, mert az isteni szándékhoz nem ér fel az ember. A látnok dolga, hogy kiigazítsa a történetet, ha a törvénytől eltér, ezért nem öli meg se isten se város, s ezért tengetheti hazugul igaz életét hét emberéleten át.

Csend. A Színésznő a most következő jelenet során fényképeket készít a két vakmaszkú színészből, majd kimegy

2. SZÍNÉSZ (P.) És velem mi lesz?

1. SZÍNÉSZ (T.) Veled?

2. SZÍNÉSZ (P.) Velem nincs Apollónak terve?

1. SZÍNÉSZ (T.) Veled?

2. SZÍNÉSZ (P.) Nekem csak szenvednem kell, ok és cél nélkül? Két szemem, mely még öregeen is felismerte kőhajításnyi távolságból a nyáj kétezer juhának bármelyikét, az istenek mérlegén annyit sem nyom, mint egy kavics?

1. SZÍNÉSZ (Ti Ki mondta ezt?)

2. SZÍNÉSZ (P.) Két királyi hüvelykujj a szemgolyómba nyomult: ha ez nem isteni terv volt, akkor életem minden tettét a hebehurgya önkény kormányozta ...

1. SZÍNÉSZ (T.) Ki mondta ezt?

A Színésznő a ház előtt úgy csoportosítja a bábukat, hogy tömegghatást keltsenek. Ehhez esetleg új bábukat is felhasznál. Felveszi Kreon maszkját és megáll a tömeg előtt

2. SZÍNÉSZ (P.) Teiresziasz, te, vakságban társam, nyisd fel szemem, csillapítsd a kínját, mondd, hogy volt célja ...

1. SZÍNÉSZ (T.) Légy türelemmel.

Tömegmoraj

2. SZÍNÉSZ (P.) Nem bírom tovább.

1. SZÍNÉSZ (T.) Hallod?
2. SZÍNÉSZ (P.) Én téged

akarlak hallani.

1. SZÍNÉSZ (T.) Érted jönnek.

SZÍNÉSZNŐ

(*mint Kreon*)

Théba tisztelt nagyjai: kiviláglott, hogy Ödipusz, megmentőnk és királyunk, akit nálam jobban senki se tisztel, olyan fertőben élt, hogy én, a királynő öccse, erről beszélni sem tudok. Szemét kidöfte, s két lánygyerekével, vagy hugával most elhagyná a várost, mert órá célzott a delphoi jósdá, királygyilkos, mellesleg apagyilkos, s ő nemzette bűneivel a dögvészt, mely polgárainkat belülről szétrohasztja. Mégis, tekintve nagy érdemeit, vakságát s lányai gyámolatlanságát, megkérdem tőletek, thébai bölcssek, ne tartóztassuk itt kegyelemből a palota pincéjében, ahol senkit sem fertőzhet lehellete?

A tömegmoraj felerősödik

2. SZÍNÉSZ (P.) Mi ez a lárma?

1. SZÍNÉSZ (T.) A város látni akarja, hogyan vonul ki falai közül a Dögvész okozója, a két lábon járó Fértelem, a király- és apagyilkos, az anyja ölébe visszatekergő kukac -

2. SZÍNÉSZ (P.) Ödipusz?

1. SZÍNÉSZ (T.) Ne vagdalkozz nevekkel - mit jelent a név? Csereberélhető maszknál nem többet.

2. SZÍNÉSZ (P.) Beszélj világosabban.

Csend

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Ne üzzük őt el, hiszen nagy király volt?
Ne üzzük őt el, vállaljuk a Dögvészt?
Ne üzzük őt el, noha bűnei álmainkban mint békák párzanak majd!

Tömegmoraj

Meghajlok bölcs érveitek előtt, s tudatom veled döntéseket.
(*Karjába vesz két babát és kimegy*)

1. SZÍNÉSZ (T.) A tömeg látni akarja, ahogy a Vak Ember, karján két hugával vagy lányával elhagyja Thébat.

2. SZÍNÉSZ (P.) Már nincs közöm ehhez.

A Színésznő be

1. SZÍNÉSZ (T.) Az új király, lokaszte öccse, Apolló kegyeltje, Kreon hozza az isten parancsát.

2. SZÍNÉSZ (P.) Kinek?

1. SZÍNÉSZ (T.) Karján két szemed fénye, ki szemed helyett világít a hosszú úton előtted, Antigoné és Iszméné...

SZÍNÉSZNŐ

(*mint Kreon*) Nem azért jöttem, hogy gúnyoljalak, Ödipusz...

2. SZÍNÉSZ (P.) Ödipusz?

A tömegmoraj elhal SZÍNÉSZNŐ

1. SZÍNÉSZ (T.) Hol van Ödipusz?
Közülünk te látsz csak Két vakembert látsz.)
jóst és a királyt. Ödipusz az, ki elhagyja a várost, hogy Théba vénei megnyugodjanak.

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) (*2. színésznők*)

Szánlak, Ödipusz, undorodva bár. Sérelmeimet sem hánytorgatom fel, hogy hányszor vádoltál hamisan, hányszor aláztál meg...

2. SZÍNÉSZ (P.) Én?

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Nem vetem szemedre, hogy tíz éven át trónomon pöffeszkedtél, nővérem mellett...

2. SZÍNÉSZ (P.) Éh?

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) És hogy királyi vesszőnkbe oltottál nadragulyát!

2. SZÍNÉSZ (P.) Hozzám beszélsz, nagy király? Vagy itt áll mellettem Ödipusz?

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Hozzád beszélek, Ödipusz. Hallod, hogy zúg a tömeg?

Tömegmoraj

Követeli, hogy hagyd el a várost.

Csend

Most még odakint tombol, most még nagynehezen gátak közt tartom áradását. De hogyha nem kotródsz el, bezúdul a palotába, mindent ellep, s téged, te Dögvész szálláscsinálója, magába fullaszt.

2. SZÍNÉSZ (P.) S velem mi lesz?

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Az együgyűséggel szemközt a királyi hatalom is gyenge. Teiresziasz, világosítsd meg.

(*Átadja az 1. színésznők a két babát*)

1. SZÍNÉSZ (T.) Nem azt mondtad-e, hogy enyhítené szemgördöröd lüktetését, ha kiviláglana, hogy a végzet nem szeszélyből kínoz?

2. SZÍNÉSZ (P.) Ezt mondtam, épp ezt.

1. SZÍNÉSZ (T.) S nem kértél-e tőlem bizonyoságot, kézzelfoghatót, hogy szenvedésednek értelme van?

2. SZÍNÉSZ (P.) Ezt kértem, épp ezt.

1. SZÍNÉSZ (T.) Itt a bizonyosság.

Átadja a 2. színésznők a két babát. Ez elejti őket

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Miért gyötöröd ártatlan gyerekeidet?

1. SZÍNÉSZ (T.) Öleld magadhoz őket - csakis ők menthetnek meg a kétségbeeséstől. (*Tapogatódzva felemeli a babákat, ismét átadja őket a 2. színésznők*)

2. SZÍNÉSZ (P.) Megmentenek? Ők? Jól értelek?

(*Leejti az egyik babát*)

Melyik esett le?

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Antigoné.

A 2. színész felemeli és közben leejti a másikat

1. SZÍNÉSZ (T.) Vigyázz rá!

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Ez meg Iszméné!

2. SZÍNÉSZ (P.) Tudom. (*Felemeli*)

Szegény, ártatlan kislányaim! Milyen keserű élet vár rátok az emberek közt! Lesz-e multság, amelyből nem sírva tértek haza? S ha felnőttök, romlott véretek ki meri megkivánni? Feleségül ki vesz el benneteket? Kiszáradt kórók társnőitek rózsacsokrában - Kreon! Könyörülj rajtuk! Gyerekek még,

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) s már semmijük sincs, csak amit te adhatsz.
Indulj, Ōdipusz. E város egét
ne fertőzze tovább lélegzeted.
Ez az istenek óhaja. Háromszor is
megkérdeztem a biztonság okából. Hadd
lássa a nép, messziről, mert a bűn
ragályosabb a pestisnél, hogyan vezet
két kis lánya a vak
Embert- ha Embernek nevezhető még - a
hegyek közé, ahol az istenek
megmondják, mit tegyen.

2. SZÍNÉSZ (P.) Száműzöd őket is?

1. SZÍNÉSZ (T.) Visszafogadja őket, ha neked már
nem lesz szükségéd rájuk.

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Indulás!

2. SZÍNÉSZ (P.) Megytek, ha a nép s az istenek is ezt
várják tőlem. De előbb még hallgasd
meg utolsó kérésemet, Kreon!

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Ezt is megértem: hogy parancs helyett
kérelmezel! S még erre sincs jogod.
Lábamat is csak akkor nyalhatod, ha
megengedem. Nos, nem bánom, beszélj.

2. SZÍNÉSZ (P.) Temesd el illón nővéred, lokasztét! Ne
nézd a bűnt, amely vesztét okozta. Ha
láttad volna, ahogy meztelenül s
vígasztalan arccal leng lepedőből
sodrott kötelén, te is belevakulsz!

SZÍNÉSZNŐ (Kr.) Ki ne mondd többé lokaszté nevét-
meztelen testéről ne képzelegj!
Sötétség s hallgatás legyen a sorsod,
s én megígérem, hogy eltemetem.

A 2. színész, karjában a babákkal, kitámolyog a színről. Az 1. színész
és a Színésznő leveszi maszkját. Tömegmoraj

1. SZÍNÉSZ Mi ez a sírás?

Csend

2. SZÍNÉSZ (maszk nélkül visszajön) Théba népe sír. Ōdipuszt
kísérik tisztos távolból a város kapujáig.

1. SZÍNÉSZ Hol ez a kapu?
SZÍNÉSZNŐ Bennünk.

SZÍNÉSZ A gyászoló nép alig várja, hogy kilépjen rajta
megmentője, a gonosztevő. A vak ember...

SZÍNÉSZNŐ Hát mégis Ōdipusz vakult meg?

2. SZÍNÉSZ Hogyne. Bennünk.

1. SZÍNÉSZ Énbennem nem vakult meg. Mászt vakított meg, majd
meglépett, és meszesen, nyálasan meséli idegen
földön fűnek-fának, hogy valaha nagy király volt,
boldoggá tette Thébát sok-sok éven át.

2. SZÍNÉSZ Énbennem megvakult. Szentély fogadta be. Maga
Hermész vezette annak a sziklának a tövéhez, ahol
összefutnak az Alvilágba vezető utak.

SZÍNÉSZNŐ És melyiktek lát helyesen?

1. SZÍNÉSZ Helyesen?

SZÍNÉSZNŐ Úgy értem: mi az igazság?

2. SZÍNÉSZ Az igazság?

Együtt vagy egymás közt beosztva

Egész helyett csak a rész
Király helyett picike mása
Szellem helyett ügyes ész
Lélek helyett mutogatása - Ezért történt, hogy
teljesen önként
három ráérő színész
rászánta magát a nagy utazásra.

Amit láttunk, ködbevész
Valóság vagy együgyű álma
Összevész a szív s az ész
Másiké lesz mindig a pálma -
Ezért újra s már meghasonulva
három nyugtalan színész
rászánjuk magunk az új utazásra.

Csend

1. SZÍNÉSZ És mi ez a csobogás?

2. SZÍNÉSZ A tenger csobog. Gályán vagyunk. Öt sor evező-pad.
Hatvan rabszolga kavarja az alvó vizet. Hajózunk
Görögország felé. Eleuszisban kikötünk, innen
gyalog folytatjuk utunkat Théba városáig.

SZÍNÉSZNŐ És hol van Théba? Bennünk? Honnan jön ez az
iszonyú zaj?

